

BELLEN en BLAZEN,

zin zoeken met Prediker

Heleen Pasma

©Heleen Pasma 2022

Met dank aan mijn studiegenoten Piet en Annemarie.

Gebruik voor publicatie: alleen onder vermelding van auteursnaam.

Contact: heleen.pasma@gmail.com

Samenvatting:

BELLEN EN BLAZEN, zin zoeken met Prediker

*In de taal van vandaag zoekt Kohelet die Prediker genoemd wordt (**noem me maar gewoon de Soof**) naar wijsheid.*

Uitgangspunt is de plaats die dit bijbelboek inneemt in de joodse traditie:

Prediker wordt gelezen bij het Loofhuttenfeest.

De vragen over leven en dood, de ongelijkheid van omstandigheden waaronder je leeft en de verleiding van de macht, ze komen allemaal aan de orde. De dwaasheid van luchtkastelen en opgeblazenheid wordt doorgeprikt. Eenzaamheid en levenseinde, welk perspectief houd je staande?

De tekst wordt afgewisseld met vragen en belevissen van een meisje dat bellen blaast.

Het zijn vragen die de vele onderwerpen in het boek Prediker met elkaar verbinden. Daardoor wordt het geen lange opsomming van wijsheden maar krijgt de tekst het karakter van een gesprek.

Vooraf:

Het verhaal volgt – ongeveer – de tekst van het bijbelboek Prediker, in de vertaling van het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap, de NBV21.

Prediker, een boek vol associaties naar andere (bijbel)verhalen. Deze associaties zijn persoonlijk, gevoed door een lang leerproces in kerk en synagoge. Met noten') geef ik hier en daar aan waar voor mij opvallende lijntjes liggen, zonder de pretentie compleet te kunnen zijn.

Ik zoek mèt Prediker naar de ZIN van het leven.
Dat is een 'stoeien' met de tekst, vanuit het weten welke plaats Prediker inneemt in de liturgie van de joodse feesten. Het is vooral de weerslag van een vreugdevol lezen over het leven.
Een leven dat mooi of lastig kan zijn, kort of lang.
Liefdevol en warm of moeilijk en uitzichtloos.
Zwoegend en zwetend of freewheelend in overdaad.

Een 'stoeien' om inzicht te krijgen dat leidt tot wijsheid.
En tot ijking van mijn eigen leven aan de ordening van God,
in diep ontzag voor mijn Schepper.

Heleen Pasma

N.B. De mens is geschapen in Gods beeld, mannelijk en vrouwelijk.
Overal waar 'hij' staat kan ook 'zij' worden gelezen.

*Het meisje staat op het balkon en tuurt tegen de zon in.
Haar bakje met zeepsop staat op het tafeltje naast haar.
Een gedraaide ijzerdraad met een lus heeft ze in haar hand.*

Ze blaast bellen.

*Grote bellen, en soms kleine belletjes,
die allerlei kleuren aannemen.
Langs de warme gevel van het huis stijgen ze op
en verspreiden zich door de straat.
Sommige komen zo hoog dat ze boven het dak uitdrijven.*

Ze kijkt ze na, tot ze allemaal uit elkaar gespat zijn.

1.

Kohèlet heet ik.

Rare naam eigenlijk. Het is een Hebreeuws woord, Kohèlet, en dat betekent zoiets als “verzamelaarster”, “bijeengbrengster”.

Wat breng ik dan bij elkaar?

Dat zal ik je vertellen: ik verzamel woorden.

En niet zómaar woorden, ik verzamel wijsheid. Ik ben een verteller, of vertelster, dat is niet belangrijk.

En ze noemen me Prediker, zoon van David, die koning was in Jeruzalem.

Misschien omdat hij bekend stond om zijn wijsheid?

Prediker.

Wie bedenkt er nu zo'n naam!!

Ik weet niet wat voor idee je hebt bij het woord “preken”, maar als je denkt dat ik met een opgeheven vingertje sta te spreken over hel en verdoemenis dan heb je het mis.

Mensen zeggen dat mijn verhaal somber is, cynisch en spottend.

Dat er weinig plaats is voor geluk. Dat het alleen maar over dood gaat.

Maar is dat wel zo? Lees je dan wel goed?

Zeker, ik noem de dingen die ik zie gewoon bij de naam.

Ik maak niets mooier dan het is.

Ik kijk rond in het leven en zie dat er veel mis is, dat er weinig wijsheid onder de mensen te vinden is en heel veel dwaasheid. Ik zoek juist naar wijsheid!

Maar om mij, verzamelaar, dan een préker te noemen ...

Noem me maar gewoon de Soof, dat is het makkelijkste.

Verzamelaar ben ik, bij-elkaar-brengster van wijze woorden, wijze daden, om inzicht te krijgen in het leven. Wie ik precies ben, man of vrouw, dat maakt niet uit, ik heb geen behoefte aan een etiketje.

Als je maar onthoudt dat het om *wijsheid* gaat.

Ik ben een zoeker naar de betekenis van het leven, de zin ervan.

Dat is lastig genoeg. Want er gebeuren natuurlijk wel mooie dingen, maar er is ook veel onwijsheid, veel onrecht en narigheid.

Ik wil het leven met al z'n kronkels gewoon kunnen snàppen.

Wat heb ik dan allemaal gezien?

Wat ik zie: heel veel luchtkastelen, veel bellen en blazen in de wereld.

Bellen en blazen die uit elkaar spatten als een zeepbel in de zon.
Eventjes zijn ze mooi maar al gauw zijn ze weg.

Iemand noemde het *lucht en leegte*¹.

Mooi gevonden, die term voor het Hebreeuwse “hèvel, hèvel”. Vaak wordt ‘hèvel’ vertaald en ervaren als een persoonsnaam, “Abel”, de naam van een van de eerste met name genoemde mensen².

Het betekent: slechts een damp, een wolkje. Het is daarom niet alleen maar een persoonsnaam, de betekenis reikt veel dieper.

Als een mistflard, als een wolkje, zo is een mens, zo is een mensenleven. Als kort groeiend gras of een bloem op het veld, hoe vaak wordt dat niet genoemd³ in de bijbel.

Even aanwezig en dan weer weg.

Hèvel, het leven is als een pluisje-waai-weg, een veertje in de wind, een ademtocht.

Vroeger noemden ze dat “ijdelheid”⁴.

Daaromheen gonsde de uitspraak: *ijdelheid, uw naam is vrouw ...*

Maar het is onzin om dat met vrouwen te verbinden. Want die term ijdelheid in de oude bijbelvertaling betekende iets anders dan nu!

Met dat oude woord ijdelheid is gebeurd wat er altijd met levende taal gebeurt: de betekenis verandert. Vroeger had die term maar weinig te maken met wat ze vandaag ijdelheid noemen.

Vandaag gaat ijdelheid vooral over eigendunk, over steeds in de spiegel naar jezelf turen, jezelf zo goed mogelijk promoten en belangrijk vinden, zoveel mogelijk bewonderaars verzamelen voor al je selfies ...

Dat oude woord ijdelheid betekende toen gewoon: *het stelt niks voor, het leven is als een damp, een ademtocht*

Een mensenleven als een voorbijgaande mistflard, dat is nogal wat.

Terwijl wij onszelf zo vreselijk belangrijk vinden moet je constateren: we zijn niet meer dan bellen en blazen, het leven is maar een zuchtje wind, wat heb je eraan?

Daar word je toch moedeloos van!

Je kunt nog zo hard werken, elke dag opnieuw, maar dan?

Je gaat dood en de wereld draait gewoon door.

Kinderen worden geboren en het begint gewoon opnieuw.

De zon komt op en gaat weer onder.

Elke dag hetzelfde liedje.

1 Vertaling NBV 2004

2 Gen. 4,2 eerdere vertalingen

3 Jesaja 40,8, NT 1Petrus 1 24

4 Statenvertaling en NBG 1951

Soms stormt het vanuit het koude noorden en je huivert.
Soms is er een aangename zachte zuidenwind en je wilt dat het zo blijft ...
Maar nee, nooit is het blijvend,
de wind draait en draait, dat gaat altijd maar door.

Het is net als met het water in de rivieren.
Alle water stroomt naar zee, daar verdampft het en stijgt op naar de hemel.
Het keert terug naar de aarde wanneer het in de bergen en op het vlakke land
neerdaalt als sneeuw en regen. Dan wordt het land vochtig en vruchtbaar, zodat de
mens kan zaaien en oogsten.

Net zoals Gods woorden, zegt de profeet⁵. Zo wordt ook het water uitgestuurd om te
doen wat God wil. De aarde doordrenken van vocht, waarna het water door de
rivieren weer terug kan stromen naar zee, in een doorgaande ordening.
En al regent het nog zo hard, nog zo lang, nog zo veel, de zee wordt nooit vol.

Het is een eindeloze kringloop, doodmoe word je ervan.

Ik heb zoveel gezien, zoveel gehoord, ik kan het niet meer in me opnemen.
Je kijkers blijven altijd kijken, je oren blijven altijd horen, maar rust is er niet bij.
Stressvol is het leven en iedere keer hetzelfde.
Een eeuwige cirkelgang, een kringloop op leven en dood.

Waarom moet een mens ten onder gaan aan de stress van het leven?
Dat wilde ik weleens weten en dat ben ik gaan onderzoeken.
Want het lijkt alsof elke generatie opnieuw het wiel moet uitvinden.

Dan zegt iemand:

“kijk, dit is iets nieuws”.

Maar het is nooit ècht nieuw, het was er al in oude tijden.

Alleen omdat we die oude tijden nu vergeten zijn, *lijkt* het een vooruitgang, een
nieuwe stap in ontwikkeling, maar het wàs er altijd al, hier of daar.

Zo zullen ook onze tijden vergeten worden door volgende generaties, door de tijden
nà ons.

Ja, daar lijkt je wel somber van te worden.

Ik, de Soof, word gezien als koning van Israël in Jeruzalem.
Jeruzalem is immers de plaats die de grote Koning, de Schepper van het Al, gekozen
heeft om daar zijn Naam te vestigen, om daar te wonen te midden van zijn volk
Israël.

5 Jesaja 55,10-11

Ik wilde wijs zijn, de slimste van iedereen, ik wilde alles begrijpen wat er bestaat en wat er gebeurt. Maar echt blij word je daar niet van.

En je wordt er ook niet wijzer van, want wat is wijsheid?

Je krijgt die niet in je vingers, al blijf je nog zo lang zoeken, helemaal gek word je ervan!

Wat je ook bekijkt – en ik heb echt àlles bekeken wat er gebeurt onder de zon – het zijn bellen en blazen.

Al dat zoeken, je wordt éventjes verblind door de mooie kleuren van de bellen die dansen in de zon, maar dan spatten ze uit elkaar en zijn ze weg.

Ja, bellen en blazen.

Het is alsof je achter de wind aan jaagt zonder die te pakken te krijgen.

Rennen en rennen, maar het lukt je niet om de wind te vangen.

De wind waait waarheen hij wil⁶, is aan niemand verantwoording schuldig en werkt ook niet volgens een dienstregeling.

Nee, de wind krijg je niet te pakken. Er zijn nu eenmaal dingen die nooit zullen lukken.

Zoals een stok die krom is gegroeid, die buig je ook niet weer recht.

Heb je dat al eens geprobeerd?

Voor je het weet breekt hij en hou je twee stukken in je handen ... Maak er dan nog maar eens één geheel van⁷!

En nog zo iets: wat er niet is, wat je niet hebt, dat kun je niet meetellen.

Ja, mensen dóen dat wel en zo rekenen ze zich rijk. Dromen van wat ze allemaal kunnen en zullen doen met het geld van dat winnende lot ...

Hemelhoge verwachtingen, maar het is flauwekul, een rookgordijn, een jezelf-voor-de-gek-houderij.

En waar leidt het toe?

Wijsheid?

Nou, daar heb ik meer van bij elkaar gebracht dan iedereen die vóór mij in Jeruzalem heeft geregeerd. Niet voor niets is mijn naam de Soof.

Wijsheid en kennis, ja die heb ik zat, daar heb ik ook hard voor gewerkt om die te verzamelen. Maar wat haalt het uit?

Denk je dat je er vrolijk van wordt, van al die wijsheid?

Nee, want je ziet ook wat er mis is.

En als je de achtergrond van iets kent, dan kun je het beter begrijpen en meevoelen.

6 NT Joh. 3,8

7 Ezech. 37,15-22

Wanneer je weet waaróm iemand doet zoals hij doet, dan word je er minder gauw kwaad om, en reageer je misschien beter, door meer na te denken⁸.
Je kunt je eerder in iemand verplaatsen wanneer je weet wat er achter zit en je oordeelt dan niet zo gauw.

Veel weten is dus ook niet alles.

Als je veel begrijpt word je er soms heel erg verdrietig van!

8 Talmoed: veroordeel iemand niet voordat je in zijn schoenen hebt gestaan ...

*Vandaag lukt het bellen blazen geweldig goed,
het meisje straalt.*

*Er staat wel behoorlijk wat wind
maar die zit in de goede hoek.*

*De thermiek is prima, de bellen dansen omhoog
in de warme lucht tussen de huizen.*

Ze wordt er vrolijk van en lacht schaterend.

Dit is leuk, roept ze.

Kijk eens hoe goed ik het nu kan!

*Dan rijdt de bus langs,
die sleept een spoor van wervelende wind achter zich aan,
de zeepbellen slaan kapot
en de betovering is verbroken.*

Even kijkt ze nog.

Dan gooit ze haar draad weg.

Bah, ik wil niet meer, zegt ze.

*Ze zijn allemaal weg ...,
ook haar vrolijkheid is verdwenen.*

2.

Kom op, dacht ik, laat ik dan eens meegaan met al die bellen en blazen.
Me onderdompelen in de vrolijkheid van het leven.
Eens kijken of een leven van moment tot moment me bevalt.
Laat ik maar eens elk pleziertje aangrijpen en pakken wat ik pakken kan, mezelf
verwennen en op elk feestje losgaan om er vrolijk van te worden.

Wel, ik kwam er al gauw achter dat al die opgelegde en geforceerde vrolijkheid
nergens toe leidt.
Ja, ik wilde wijs zijn, de slimste van iedereen, maar ik vond alleen bellen en blazen.
Eventjes geniet je van de mooie kleuren, maar dan zijn ze weg.

Al die genoegens, die pleziertjes, wat heb je eraan?
Van veel wijn krijg je een kater, en de tijd vervliegt in dwaze dingen.

Dwaas, zei ik tegen mezelf.
Weet je niet dat er verschil is tussen vrolijkheid en vreugde?
Zoals er ook verschil is tussen kijken en zien? Tussen horen en luisteren?
Die wijn is het dus niet helemaal, denk maar eens aan Noach⁹ en aan Lot¹⁰.
Maar wat dan wel?

In al mijn wijsheid zocht ik verder.
Ik stortte me in vele activiteiten, om er achter te komen wat een mens het beste kan
doen zolang zijn leven duurt, en dat is al niet zo lang ...

Een bouwmeester werd ik.
Grote paleizen heb ik gebouwd waar je plezierig kunt wonen, met mooie tuinen er
omheen. Niets was me te dol.
Ik stelde ingenieurs aan en andere knappe koppen die alles voor me uitdachten en
vorm gaven zoals ik het wilde.
Wetenschappers die verstand hebben van goed en groen beheer dachten mee.

Wijngaarden plantte ik aan.

Dat belooft wat, dacht ik, toen ik er vijgenbomen omheen plaatste¹¹.
Een visioen van heerlijk onbekommerd leven. Ik zag mezelf al zitten in zo'n mooi
prieeltje, met eigen wijn en vijgen, genietend zonder bedreiging.
Dat bedoelen ze toch, als ze het hebben over 'zitten onder je eigen wijnstok en
vijgenboom, zonder dat je wordt opgeschrikt'?

9 Gen. 9,20 e.v.

10 Gen. 19,30 e.v.

11 Micha 4,4

Het voelde als een belofte voor de lange termijn¹².

Ik stortte me op de ontwikkeling van landbouw en veeteelt.

Tuinen en paradijselijke parken legde ik aan, met vruchtbomen om de keukens te bevoorraden.

Natuurlijk kwamen daar ook de waterpartijen bij die nodig zijn om de vruchtbaarheid te garanderen in droge tijden. Want niet iedere boom vindt een plek aan continue stromend water waardoor hij zonder onderbreken groen blijft en vrucht draagt!¹³

We kennen sinds de oeroude tijden van Noach immers de wisselende jaargetijden¹⁴. Onderdeel van Gods belofte dat er nooit meer een totale vernietiging zal zijn door het water.

Mijn paleizen werden gevuld.

Er kwam personeel, heel veel mensen wilden voor me werken, generaties lang.

Ik voelde me zo rijk als Job, zoveel vee had ik. Runderen, schapen en geiten, meer dan al mijn voorgangers.

Het was een vrolijke boel, want ik besloot echt alles uit te proberen.

Ik organiseerde volop entertainment, met muziek, instrumenten en zang.

Het mocht wat kosten want aan geld was geen gebrek, goud en zilver had ik genoeg. Zilver werd zelfs niet eens geteld alsof het niet meer was dan straatstenen¹⁵, zoveel had ik ervan.

En goud? Ze kwamen het me vanzelf aanreiken vanuit andere landen.

Koningen en koninginnen kwamen naar me toe en deelden hun rijkdom met mij¹⁶.

Stapelen kon ik goud en goed in vele schatkamers.

Wein, Weib und Gesang,

Heren, Helden en Hebbedingen,

en het leven ervaren als een feest.

Ik gunde mezelf alles wat me onder ogen kwam. Voor elk verlangen dat bij me opkwam zocht ik onmiddellijk bevrediging.

Dat kon ook, want ik had alles wat mijn hart begeerde. Ik zag het genieten van alles wat ik had bereikt als loon voor mijn werk.

Wanneer je hard werkt dan verdien je dat toch zeker wel?

Je hebt toch wel recht op een beetje genieten, niet dan?

Een beetje troost heb je wel nodig in een leven dat van zwoegen en zweten aan elkaar hangt, dat wisten ze vroeger al.

12 Zach. 3,10

13 Psalm 1,3

14 Gen. 8,22

15 1Kon. 10,21 en 27

16 1Kon. 10,2

Daarom, zei Lamech¹⁷, noem ik mijn zoon Noach (troost) ... Je zwoegt toch niet voor niets?

Ik heb me dus helemaal niets ontzegd ..., alles uitgeprobeerd.

Totdat je gaat nadenken.

Ik overzag als een heerser al mijn verworvenheden, alles wat ik bereikt had, en ik vroeg me af:

is dit het nu, is dit nu mijn grote rijk dat ik heb opgebouwd? ¹⁸

En ik zag: bellen en blazen zijn het ...

Wanneer je terugkijkt en je afvraagt wat de wereld opschiet met al je gezwoeg, dan moet je eerlijk zeggen: ik laat me leiden door de waan van de dag, wind najagen is het.

Er is geen enkel nut in te ontdekken, het heeft geen lange-termijn-visie, geen doel.

17 Gen. 5,29

18 Daniel 4,25-27

*Hoe komt het dat bellen altijd rond zijn als je ze blaast?
Vroeger al, toen deden ze dat met die kleine pijpjes.*

*Waarom lukt het blazen de ene keer dan beter dan de andere keer?
Soms denk ik dat het sop niet goed is.
Dat het te dun is of te dik,
of te oud, of te vers.
Ik heb van alles geprobeerd maar ik weet het niet!*

*Waarom kunnen ze niet altijd blijven zweven?
Waarom kun je ze niet vastpakken?
Ik vind het zo verdrietig dat de bellen steeds knappen ...
Hadden ze vroeger ander sop?
Wie heeft het recept eigenlijk bedacht?*

Het meisje kijkt naar me op en vraagt en vraagt ...

*Jij weet toch alles, Soof?
Jij hebt toch alles uitgeprobeerd?*

Hoe deden ze dat vroeger ...?

Ik bleef er over nadenken. Het werd me duidelijk: het roer moest om.

Ik besloot om de geschiedenis in te duiken.

Een volk dat zijn geschiedenis vergeet is gedoemd die te herhalen, zeggen ze.

Van geschiedenis kun je van alles leren.

In de archieven zocht ik na wat mijn voorgangers eigenlijk gedaan hebben. Je kunt wel zeggen 'er is niets nieuws onder de zon', maar wat doe je met de kennis en ervaring die je voorgeslacht heeft opgedaan?

Je wilt toch niet steeds als mensheid dezelfde fouten maken?

Je wilt toch wel een beetje vooruitgang, verheffing voor mijn part?

Op een rijtje zetten dus, wat is wijs, wat is dwaas?

Een spreukenboek vol gezegden hebben we daarover¹⁹.

Vol voorbeelden van wat wijs is en wat dwaas.

En ik zag wel dat je met slimheid en wijs beleid verder komt dan met het dwaze achter-de-feiten-aanhollen van vandaag, maar wat levert het eigenlijk op?

Is het geen loze kreet, een cliché net zoals 'licht is nuttiger dan duisternis'?

Je kunt allemaal ziek worden, het kwaad kan je zomaar treffen, het treft ook goede mensen²⁰.

Wat haalt het dan uit, wat voor nut heeft het dat je je zo hebt uitgesloofd?

Of je nu wijs bent of dwaas: je gaat dood vroeg of laat, dat lot treft elk mens.

Wat heb ik dan aan al mijn wijsheid?

Bellen en blazen zijn het, stormen in een glas water of rimpelingen in een vijver.

Even later zijn de bellen geknapt, de storm is gaan liggen en het water in de vijver is glad en rimpelloos.

Er is geen herinnering meer aan, leegte blijft achter.

Ik begon het leven te haten.

Je kunt er depressief van worden.

Het proeft bitter om je te realiseren dat het uiteindelijk geen verschil maakt, wijs of dwaas, ondanks alle mooie spreuken en psalmen.

Want wanneer je sterft word je vergeten, of je nu een wijze geleerde was of een dwaze nietsnut.

En als ik straks doodga, wat gebeurt er dan met alles wat ik achterlaat?

Wie neemt mijn werk, mijn leven over?

Maakt een opvolger er goede sier mee?

19 Spreuken, vooral 8 en 9

20 Harold S. Kushner: 'Als het kwaad goede mensen treft'

Mensen eigenen zich graag iets toe waarmee ze eer kunnen inleggen.

Als je een mooi verslag schrijft van een onderzoek of iets wat je gedaan hebt, welke naam staat er dan onder? Is dat jouw naam of alleen die van je chef?

Wat laat je achter, hoe zul je herinnerd worden door de enkeling die nog eens aan je denkt?

Ik zuchtte ervan en ging aan mijn eigen wijsheid twijfelen.

Die opvolger, dat kan een wijze zijn maar ook een grote dwaas. En wat doet hij met alles wat ik heb opgebouwd? Ik heb er dan niets meer over te zeggen, ik moet het helemaal loslaten.

Lastig is dat.

Lucht en leegte, dat voelt niet goed.

Ik kan er niet van slapen.

Wijze woorden wil ik verzamelen, maar wat ik ontdek maakt me onrustig.

Wat voor nut heeft het voor een mens om je zo uit te sloven? Om kennis bij elkaar te brengen en hard te werken? Je moet het achterlaten en iemand anders gaat er mee aan de haal.

Daar pieker ik over.

Misschien is het maar het beste om niet zo hard te zwoegen maar wat meer te genieten.

Carpe diem, pluk de dag.

Geniet van het leven want morgen sterven wij.

Is dat het enige wat overblijft?

Je zou het haast denken, maar ik ontdekte nog iets:

Alles wat er gebeurt is in de hand van God.

Voor de meeste mensen lijkt dat geen verschil te maken, maar voor mij maakt dat juist wèl het verschil!

Want hoe kun je genieten van wat je in je leven hebt verworven als je niet weet dat God dat zo heeft bedoeld?

Hij kent je toch, heeft je gemaakt als mens, met een begin en een einde. Als je dat niet weet, dan blijf je toch in een kringetje ronddraaien!

Hij wéét toch dat je sterfelijk bent, dat ontdekte Job²¹ ook, en dat troostte hem.

Ik sprak zonder begrip, zei hij, ik buig mij, sterfelijk als ik ben in stof en as ...

21 'Jemima, dochter van Job', Heleen Pasma & Annemarie Hagoort

Gebruik je wijsheid en kennis dan om met vreugde te genieten van dat wat je bereikt hebt in je leven, hoe kort of lang dat leven ook duurt.

De dwaze brokkenmaker sappelt en zwoegt ook, maar voor zichzelf bereikt hij niets. Hij moet het net zo goed uit handen geven.

Bellen en blazen, daar houdt hij zich mee bezig.

Hij rent achter de wind aan zonder die te kunnen pakken, heeft hij wel weet van God of van genieten ...?

*Het meisje kijkt door het raam naar buiten. Het regent hard.
Geen weer om bellen te blazen.
Ze zouden door de harde druppels niet eens de lucht ingaan.*

*Mag ik wel bidden dat de regen ophoudt? vraagt ze.
Mijn vader zei vanmorgen dat hij zo blij is dat de regen eindelijk kwam,
want de tuin en de akkers zijn zo verschrikkelijk droog, de aarde lijkt wel
verschroeid.*

*Hoe kan het dat mensen iets willen
dat net andersom is aan wat je zelf wilt?*

*Wat goed is voor de één, kan dat slecht zijn voor de ander, en andersom?
Hoe kan dat?
Hoe maak je het dan eerlijk?*

3.

God heeft een scheppingsordening vastgesteld.

Alles wisselt elkaar af, eb en vloed, de seizoenen van het jaar,
de seizoenen van het leven.

Alles heeft zijn eigen tijd.

Die scheppingsordening kun je niet veranderen, die moet je respecteren.

De tijden zijn in Gods hand.

Poëtisch gezegd:

Er is een tijd om geboren te worden, en er is een tijd om te sterven.
een tijd om te planten, en een tijd om te rooien.

Er is een tijd om te doden, en een tijd om te helen,
een tijd om af te breken, en een tijd om op te bouwen.

Er is een tijd om te huilen, en een tijd om te lachen,
een tijd om te rouwen, en een tijd om te dansen.

Er is een tijd om te beminnen, en een tijd om zich te onthouden,
een tijd om te omhelzen, en een tijd om af te weren.

Er is een tijd om te zoeken, en een tijd om te verliezen,
een tijd om te bewaren, en een tijd om weg te gooien.

Er is een tijd om te scheuren, en een tijd om te herstellen,
een tijd om te zwijgen, en een tijd om te spreken.

Er is een tijd om lief te hebben, en een tijd om te haten.

Er is een tijd voor oorlog, en er is een tijd voor vrede.

Alles heeft zijn eigen tijd.

Je moet niet hartje zomer willen schaatsen of een sneeuwpop maken²²,
de bloemen in je tuin gaan pas bloeien als de tijd ervoor rijp is.

Welke boer gaat er zomertarwe zaaien als het bijna winter is?

Alles heeft zijn eigen tijd.

Probeer niet om je eigen wil op te leggen aan wat God in de schepping heeft
geordend. Gooi de tijden niet door elkaar.

Je moet geen zaken met elkaar verbinden die bijbels gezien niet samen horen.

Heilig staat tegenover profaan²³, rein tegenover onrein²⁴, een bokje tegenover
moedermelk²⁵.

22 Spreuken 26,1

23 Lev. 10,10-11

24 Ezech. 44,23-24

25 Ex. 23,19 Deut.14,21

Onderscheid maken, daar gaat het om²⁶.

Onderscheid tussen goed en kwaad, tussen leven en dood. Onderscheid maken is de opdracht van elk mens.

Zo is ook de schepping begonnen: onderscheid maken, het scheiden van chaos en orde, van duister en licht, van hemel en aarde, de zee en het droge²⁷.

Onderscheiden, dat blijft een grote uitdaging, zeker nu er zoveel mensen zijn die zich nergens druk over maken. Die amper het verschil kennen tussen links en rechts, laat staan tussen goed en kwaad.

Onderscheid maken is van levensbelang, zelfs de mensen van Ninevé leerden het eerder dan Jona²⁸.

Alles heeft zijn eigen tijd.

Als een mens geboren wordt kan hij nog niet lopen of praten. Zich niet zelf redden. Een pasgeboren menskenkind is totaal afhankelijk van zorg.

Als je erg oud bent geworden is je bewegingsapparaat meestal niet zo soepel meer als toen je jong was en wordt het lopen lastiger. Dan word je misschien ook weer helemaal afhankelijk van zorg omdat je niet meer jezelf kunt redden. Zo is het leven.

Alles heeft zijn eigen tijd.

Soms moet je je mond open doen en wat zeggen²⁹. Op een ander moment kun je juist beter stil zijn en luisteren.

Ook dat lijkt moeilijk te beseffen voor mensen die maar graag door-tetteren.

Aan de scheppingsordening van God kun je niets veranderen.

Het lijkt een hopeloze zaak om maar door te zwoegen zonder dat het je wat oplevert, maar in de loop van het leven ga je iets ontdekken.

Je komt tot het inzicht dat die scheppingsordening van God goed is, God heeft alles de goede plek in de tijd gegeven.

Ook al snap je nooit helemaal waarom iets nu wel of niet gebeurt, je kunt er wel mee leven. Je kunt leren omgaan met de tijden zoals God die heeft ingesteld.

Alleen maar door-hollen, daar word je ziek van, dat houdt geen mens vol.

Wanneer je niet op tijd stopt brand je voortijdig op. Burn-out noemen ze dat tegenwoordig.

Alles op zijn tijd dus.

26 Abel J. Herzberg: Labi, in 'Amor fati'

27 Gen. 1,9-10

28 Jona 3,9 en 4,11

29 Lev. 5,1

De dagen van de week zijn geordend. Na de eerste tot en met de zesde dag³⁰ volgt de zevende dag, de dag van rust, de sabbat³¹. Dag om te eten en te drinken, te rusten en te genieten.

Rust voor jou, voor de mensen met wie je werkt of die voor jou werken, voor je dieren, voor de vreemdeling die bij jou is komen schuilen ...

De sabbat is een geschenk van God.

Waarom zou je zo'n prachtig cadeau afwijzen?

De maanden zijn geordend.

De eerste maand is die van de bevrijding³², want zonder bevrijding kun je niet leven.

Weet je nog hoe het was?

Hoe verslaafd je was aan werk en narigheid? Hoe je je geleefd voelde?

En hoe dankbaar je God bent voor de ervaring dat het ook anders kan?

Vier de rustdag!

Op het ritme van de feesten tel je de tijd, want ook de feesten en gedenktijden van het jaar zijn geordend³³.

Van Pasen tot Pinksteren tel je de dagen, van één tot vijftig³⁴.

Dan is het tijd voor de tweede oogst en gedenk je dat God je de gebruiksaanwijzing voor het leven geeft, de Tora die Mozes ontvangt op de berg van God.

Dankbaar breng je de opbrengst van het land aan je Schepper.

De maanden tel je, de belangrijke zevende maand wanneer de herfst begint³⁵. Je wordt tot de ordening geroepen wanneer de sjofar, de ramshoorn, klinkt.

De eerste en tiende dag van die maand zijn als de wekker die je wakker roept.

Het zijn dagen die op hun eigen tijd oproepen tot vernieuwing, tot omkeer en verzoening.

De vijftiende dag van diezelfde zevende maand, bij de derde oogst, stap je uit je comfortabele luxelevens, om onder Gods bescherming in een loofhut te wonen³⁶. Een tijdelijk bouwsel met een schamel dak waardoor de hemel zichtbaar blijft.

Dan weet je dat het tijd is om je ontzag voor God te laten zien, om je dankbaarheid³⁷ en vreugde te laten zien en stem te geven.

Want ook al is je oogst nog zo groot en mooi, ook al is je portemonnee nog zo goed gevuld, je realiseert je dat het ook anders kan.

30 Gen.1,31

31 Gen. 2,3, Ex. 20,8-11, Deut. 5,12-15

32 Ex. 12,2

33 Lev. 23

34 Lev. 23,15-16 omertelling

35 Lev. 23,23 e.v.

36 Lev. 23,34

37 Deut. 26,1-11

Je beseft dat je de tijden en gebeurtenissen niet in de hand hebt, dat je het leven zelf niet in de hand hebt.

Je leeft immers niet bij de gratie van je geld, je leeft onder de beschermende hemelkoepel van God.

Dat laat je zien in de loofhut!

Met vreugde, met zingen en dansen en grote dank aan je Schepper³⁸.

Want wanneer iemand zich aan eten en drinken te goed doet, en geniet van al het goede dat hij met zweet en tranen heeft bereikt, dan is dat net als de sjabbat een geschenk van God.

De jaren zijn geordend.

Je telt van een tot zeven; het zevende jaar is een jaar van rust, het sjabbatsjaar³⁹.

Ook het land, de aarde, mag sjabbat houden. En na zeven maal zeven jaar breekt het jubeljaar⁴⁰ aan, het jaar van lossing en terugkeer naar de oorsprong, in het door God gegeven⁴¹ land van belofte.

Opdat het leven leefbaar blijft, opdat de kloof tussen rijk en arm *niet* steeds groter wordt!

Zo heeft God alle tijden vastgesteld, voor altijd.

Alles heeft zijn tijd.

Er is niets nieuws onder de zon, alles wat zijn zal, is al geweest ...

Maar uit de smeltkroes van wat ooit eerder is gezegd en geschreven, gelezen en gehoord, ontstaat al roerend een nieuwe smaak, voor een nieuwe tijd, een nieuwe situatie.

Wat onderin zat komt boven en je proeft steeds opnieuw de weldaad van zegen, de vreugde om het leven⁴².

Wat er is was er al lang, wat komt is altijd geweest,
God geeft de tijd en heeft de tijd.

38 Lev. 23,39-44

39 Lev. 25,1 e.v.

40 Lev. 25,8

41 Lev. 25,23 e.v.

42 Ja'acov, in 'Het mysterie van Jakob Minor', Heleen Pasma

*Ik moest op school huilen, Soof.
Heel hard!*

*Weet je wat niet eerlijk is?
Als ze zeggen dat je iets fout gedaan hebt,
en je weet zeker dat je het niet hebt gedaan!
Daar werd ik zo verdrietig van.*

*En er was niemand die het voor me opnam,
ze lachten me gewoon uit.
Ze zeiden dat ik jaloers was op een ander meisje,
maar dat was niet waar.
Ze lachten me uit, en ik voelde me helemaal alleen.
Dat was akelig, het was oneerlijk.*

Ik vond het gemeen!

Weet je wat ik nog meer zag en waar ik erg van geschrokken ben:
recht is niet altijd recht, en onrecht is niet altijd onrecht.

Wat voor verschil is er uiteindelijk tussen een mens die goed leeft en een slechterik?
Mensen zeggen: wat ik doe, dat mag volgens de wet. Het is niet illegaal.
Slimme mensen zoeken de gaten in de wet op en de randjes van wat ze denken dat nog kan. Ze doen wat hen het beste uitkomt en wat het meeste eigen gewin brengt.
Het mag toch? zeggen ze.
Het is toch niet tegen de wet? Het is niet illegaal!

Maar 'legaal' is niet hetzelfde als 'rechtvaardig'⁴³.

Het maakte me kwaad...

Om mijn kwaadheid in toom te houden moest ik mezelf toespreken:
niet *wij* zijn de rechter, maar God is degene die de rechtvaardigen en de kwaad-
doeners moet oordelen.
God zal dat op zijn eigen tijd doen.

Ik keek ook naar mezelf: wat zijn we eigenlijk als mensen?
We worden in de biologie ingedeeld bij de zoogdieren, en misschien zijn we ook niet
meer dan dat.

Je hoort nu steeds meer mensen praten over dierenrechten en zo.
Ze worden boos wanneer je mensen 'hoger' in de scheppingsorde plaatst dan dieren.
En hebben ze geen gelijk?
Je bent als mens van hetzelfde aardse stof als de dieren, als de hele schepping.

Natuurlijk hebben ze gelijk.
Een mens is niet superieur aan een dier.
Mensen en dieren zijn niet anders: zoals een dier sterft, zo sterft ook een mens.
Allebei geven ze de levensadem terug. Dat lot delen mens en dier.

Wanneer het zilverkoord wordt losgemaakt is het aardse leven voorbij.
Stof zijn we en tot stof keren we weer⁴⁴, zeggen we wanneer iemand is gestorven.
Soms wordt erbij gezegd: *die is uit de tijd...*, dat wil zeggen dat de dimensie die wij
als *tijd* ervaren ophoudt na de dood.

Maar is er dan geen onderscheid?

43 Stevo Akkerman: 'Het klopt wel maar het deugt niet!'

44 Gen. 3,19

Wat betekent het dat er is gezegd: elk dier is naar zijn aard, naar zijn soort, geschapen, elk gewas, elke boom, elke vrucht ...?⁴⁵

Wat betekent het dat er is gezegd: de mens, mannelijk en vrouwelijk, schiep God naar zijn beeld ...?⁴⁶

De vragen blijven, het zoeken naar een antwoord blijft ook.

Misschien heb je maar één houvast:

*mens te zijn, te leven met de levensadem van God*⁴⁷.

Er is ook gezegd: ‘geliefd is de mens, dat God hem heeft bekendgemaakt mens te zijn naar zijn beeld’⁴⁸.

Dat betekent dat de mens zich gelukkig mag prijzen, want God heeft hem het voorrecht gegeven om te kunnen reflecteren op eigen gedrag en denken.

Het *wéten* dat de mens niet meer is dan een dier dat zal sterven, kan je behoeden voor machtswellust en wreedheid naar mens en dier en hele schepping.

Het *wéten* dat de mens gemaakt is om op God te lijken, kan je behoeden voor een leven van bellen en blazen, van lucht en leegte, van verkwisting en kwaad doen.

Vreugde kunnen putten uit die liefde van je Schepper – waar je op lijkt, zo is bedoeld –, dat heb je vóór op de dieren die naar hun aard geschapen zijn⁴⁹.

Je kunt immers door zelfonderzoek je gedrag *dagelijks bijstellen* op de bedoeling van je leven.

Ook al ben je stof net als de dieren en keer je terug tot stof: je bent tot vreugde in staat.

In dankbaarheid kun je genieten van al wat je onderneemt, al je levensdagen, want hoe zou je genieten als je dood bent?

Geniet er dus *nu* van!

4.

Zoveel heb ik al gezien, maar er is nog meer.

Dat wat niet eerlijk is.

Dat waarmee mensen elkaar zeer doen, klein maken, onderdrukken.

Macht uitoefenen over anderen, simpelweg omdat je de sterkste bent.

Wat levert het je op?

45 Gen. 1,10-25 het ‘naar zijn aard’ vind je nog in de NBG51, in NBV21 ‘naar hun soort’

46 Gen. 1,26 e.v.

47 Gen. 2,7

48 Rabbi Akiva, Spreuken der Vaders

49 Psalm 8

Zie je wel de tranen van hen die lijden onder jouw macht?

Hoor je wel hoe ze hun psalm zingen:

God, vang al mijn tranen op in uw kruik⁵⁰ ...?

Je kunt iemand wel troostend toespreken: *God zal alle tranen van je ogen afwissen⁵¹*, maar wie komt er nu, op dit moment, echt voor onderdrukten op?

Wie troost hen?

Luister naar de berichten om je heen. Over oorlog, onderdrukking, misbruik.

Zie de tranen van mensen die daaronder lijden, ook de tranen die niet zichtbaar zijn.

Voel de angst van mensen die opgesloten zijn in kampen, in schuilkelders, in een uitzichtloze situatie.

Lijd mee met hen die rusteloos zoeken naar een veilige plaats.

Deel het lijden van hen die vluchten voor de dood, of vluchten voor het leven.

Het is een hard gelag om ongehoord en ongezien te moeten leven.

Als niemand je bijstaat, kun je dan niet beter dood zijn?

Of had je maar beter helemaal niet geboren kunnen worden?⁵²

Dan had je ook geen weet gehad van al het onrecht dat er wordt gedaan onder de zon.

Wat is het toch, die bron van het onrecht dat mensen elkaar aandoen?

Als ik alles op een rijtje zet moet ik vaststellen dat het vooral gaat om jaloezie, afgunst. Om willen hebben wat de ander ook heeft⁵³.

Of dat nu gaat om hebbedingen, om succes, om levenswijsheid.

Of dat je jaloers bent op een ander om zijn niet te breken vertrouwen in God en gebod.

Om een innerlijke rust die je zelf ontbeert.

Is dat niet wat mensen het meest nijdig maakt, dat ze een ander niet kunnen *ráken* met hun kwaad?

Dat de ander niet te breken is onder de vernederingen die je hem oplegt?

Het besef dat je met al je macht je tegenstander niet op de knieën kunt krijgen.

Dat je in hem je meerdere zou moeten erkennen ...

Een bron van onrecht is afgunst, en als je je dáármee bezighoudt ben je als een najaager van wind: je vuisten blijven vol van gezwog en rust vind je niet.

50 Psalm 56,9

51 Jesaja 25,6 e.v., NT Openb. 21,4

52 Job 3,3

53 Ex. 20,17

*Het meisje kijkt naar buiten en zegt:
droog!*

*Soof, ik heb voor jou ook een lus gemaakt,
kijk maar.*

*We kunnen het sop wel delen,
of wil je een eigen bakje?*

*Zullen we samen bellen blazen?
Want ik vind het niet zo leuk om het altijd alleen te doen.*

Samen is veel fijner.

Op mijn zoektocht naar wat het leven nu eigenlijk betekent, zag ik nog iets.
iets dat me verdriet deed.

Ik zag iemand zich afbeulen. Van vroeg tot laat was hij in de weer, zonder dat iemand anders hem hielp.
Triest vond ik dat.

Ik weet wel dat er mensen zijn die graag alleen leven, maar hier was iemand die maar doorwerkte zonder een moment van ophouden. En voor wie?
Als je niemand hebt om iets mee te delen, voor wie werk je je dan te pletter?
Waarom zou je het opsparen van geld en goed belangrijker vinden dan vreugde en samenzijn met anderen?
Verdrietig word je ervan, als je ziet hoe iemand zich verliest in alleen werken, in zwoegen zonder genoeg.

Het komt voor, dat een man of vrouw niemand vlak naast zich duldt in de intimiteit van het persoonlijke leven. Maar dan nog, ook dan kan iemand ontdekken hoe waardevol anderen zijn. Voor nabuurschap, om een lach of een traan te delen, om een uitgestoken hand te grijpen wanneer je dreigt te vallen.

Alleen zijn, waar leef je voor?
Niemand aan wie jij hulp geeft, geen gabber om jou te helpen opstaan ..., een trieste zaak. Hoe zou je alleen staande blijven? Het leven is veel te ingewikkeld om in je eentje door te maken. Ondanks alle techniek en verworvenheden⁵⁴.

Natuurlijk is 'alleen leven' niet hetzelfde als in eenzaamheid leven. Gooi die begrippen niet door elkaar, want ze vallen lang niet altijd samen. Dat kan wel, maar niet iedereen die alleen leeft is eenzaam. En niet iedereen die eenzaam is leeft alleen. Ook binnen een relatie of te midden van anderen kun je getroffen worden door grote eenzaamheid. Het tast je geluk aan als je niet wordt gezien, niet wordt gehoord, niet wordt meegeteld⁵⁵.

Je moet er toch niet aan denken dat iemand volslagen eenzaam is.
Eenzaam leeft.
Eenzaam sterft.
Toch gebeurt het.

Wanneer je een naaste, een buur of een vriend in je leven toelaat, dan jaag je de kou uit je leven en uit je lijf.

54 Annemarie Hagoort: *Zolang mogelijk thuiswonen* is het motto van de regering. Vanwege de daardoor groeiende eenzaamheid wordt nu subsidie gegeven voor geestelijke verzorging aan huis ...

55 Daniel Schreiber in *Tijdgeest* van dagblad Trouw, 5 november 2022

Denk aan David⁵⁶, die in zijn ouderdom niet meer warm kon worden en een menselijke kruik nodig had. Je warmt je aan elkaars gezelschap of aandacht. Je kunt op elkaar terugvallen en je staat sterk als er iets onverwachts of akelig gebeurt.

Een in elkaar gevlochten koord is sterker dan losse draden, ga maar eens kijken bij de touwslager!

Sluit je dus bij elkaar aan om sterk te staan!

Ach, als je eenmaal begint met onderzoek naar het leven dan zie je van alles.

Je ziet de eeuwige verdeeldheid tussen de 'standen'.

Het lijkt – in onze streken – vandaag misschien iets minder dan vroeger, maar ook hier wordt gekeken naar afkomst.

Naar achtergrond.

Naar kleur.

Naar achternaam.

Kijk naar je personeelsbeleid ...

Waarom doen we dat eigenlijk?

Zoveel waarde hechten aan achtergrond, aan status en rijkdom?⁵⁷

Beter een kind, arm en wijs, dan een koning, oud en dwaas, die zich niet wil laten waarschuwen, zegt men.

Er was een land waar een oude dwaas koning was. De koning luisterde nooit naar raad, hij maakte zelf wel uit wat hij zou doen. Dat ging helemaal mis.

Er kwam een jongen van wie nog nooit iemand gehoord had, zonder status of rijke afkomst⁵⁸. Hij kwam in opstand tegen die oude koning.

En wat gebeurde er?

Iedereen prees hem de hemel in en maakte hem tot een zowat goddelijk idool.

De jongen volgde de oude koning op, bewierookt door een eindeloze stoet volgers.

Maar hoe kwetsbaar is roem.

Zó val je in de gunst bij mensen, en zó val je er ook weer uit. Al die mensen die je nalopen en bewonderen, ze zijn grillig in hun gunsten.

Bij het minste of geringste word je weer afgedankt, 'ontvriend', en heeft niemand meer een goed woord voor je over.

Dit soort dingen gebeurden niet alleen vroeger, in alle tijden komt het voor heb ik gezien. Zelfs als je macht hebt, dan is het nog maar de vraag hoe je de geschiedenis in gaat.

56 1Kon. 1,1-3

57 NT Lukas 14,7-14, NT Jakobus 2,1 e.v.

58 'Koning van Katoren', Jan Terlouw

Lucht is het.
Vluchtigheid.
Achter de wind aan rennen zonder dat je die te pakken krijgt.

5.

En al die mensen die zo godsdienstig zijn dan?
Gaat het daar beter mee?
Hebben die meer zicht op wat het leven eigenlijk is?
Tijdens een ramp stromen de godshuizen vol. Iedereen denkt dan te weten wat God eigenlijk zou moeten doen om de ramp te keren. En wat de mens moet doen!

Het samenleven vraagt van ons allemaal offers, zegt de politiek.

Offers.

Wat bedoel je daarmee?
Dat je dieren of mensen moet opofferen?
Voor God, om hem om te kopen? Of voor jezelf, voor je succes, je eigen carrière?
Dat werd en wordt soms nog gedacht: dat je God voor je eigen karretje kunt spannen door een offer te brengen, iets van jezelf te geven.

Ik weet het wel, dat de traditie vanouds een offerdienst kende, maar weet je ook nog wat daarvan de bedoeling was?

Ging het om de noodzaak van een offer of offerdier zèlf, of ging het om een zorgvuldig ingekaderde manier om God 'naderbij te komen'⁵⁹?
Doel en middel worden gemakkelijk door elkaar gehaald. Offer was het middel, niet het doel.

Het doel was immers een wederzijds verbond met de Eeuwige God? Dat was toch het leerproces in de lange tocht van Israël door de woestijn?

Leren leven met een God zonder beelden, die je niet ziet maar die je uit de ellende redt en zich laat kennen in daden van bevrijdende liefde, geduld en barmhartigheid. 'Offeren' is zoeken op welke manier hij dichterbij gebracht kan worden in je leven⁶⁰.

En dan niet door middel van mensenoffers, zoals elders gebeurde, maar door middel van met uiterste precisie uitgekozen dieren.

Niet een schaap met vijf poten dat niets opbrengt op de markt.
Of een uitgemolken rund, waar je ook niks meer voor krijgt.
Nee, als je toenadering zoekt tot God is alleen het beste van het beste goed genoeg.

59 Inleiding 'Wajikra', Jonathan Sacks, uitgave Skandalon

60 "Offeren" in de grondtekst (qarav) betekent "naderbij komen, naderen".

Zo leer je gaandeweg omgaan met heiligheid.
Zo leer je het leven te heiligen.
Voorgegaan en voorgedaan door de priesters.
In onze tijd in de dagelijkse gebeden gecontinueerd.

Hoe vaak wordt het niet genoemd in de bijbel⁶¹: denk je dat de Schepper bloed drinkt? Dat hij met cadeautjes van mensen tevreden gesteld moet worden? Wanneer je naar zijn afgezanten zoals Micha luistert dan weet je dat je daarmee niets bereikt. Dat God dat ook helemaal niet nodig heeft.

Je kunt beter gewoon doen wat hij vraagt: bescheiden zijn⁶², niet teveel grootspraak en loze beloften, daar word je maar ongelukkig van.
Wees niet te snel met je woorden, wijs niet te gauw een zondebok aan, en beloof niet lichtzinnig dat het vanaf nu ècht anders zal gaan!

Met alleen sorry zeggen of excuses aanbieden kom je er niet. Je zult ècht je leven moeten beteren en op een andere manier moeten gaan leidinggeven.

Dat was toch wat er met de rechter Jefta⁶³ gebeurde, met de belofte die hem zomaar uit zijn mond vloog?

Hij zou een offer brengen aan God, als God hem de overwinning gaf, het eerste wat hem uit zijn huis tegemoetkwam ...

Het kostte hem zijn dochter, zijn levensgeluk. Jefta was toen niet meer in staat de troepen in de strijd aan te voeren en daardoor stierven duizenden⁶⁴ die hij had moeten leiden.

Zet een wacht voor je lippen⁶⁵ wanneer grote woorden je zomaar uit de mond vliegen!

En ga naar het godshuis om inspiratie en bescheidenheid op te doen, niet om grootse offers te brengen.

Want als je iets belooft, dan moet je het ook doen!

Denk je dat je met grote woorden de afstand tussen de hoog-heilige God in de hemel en jezelf, mensenkind op de aarde, kunt overbruggen?

Je kunt allerlei bespiegelingen hebben over de hemel, of over leven-na-dit-leven, over elkaar weerzien na de dood, of over een eeuwige rust in het licht van God, maar we weten er niets van.

61 Deut. 10,12 e.v., Amos 5,21 e.v., Jesaja 58, Psalm 50,13

62 Micha 6,6-8

63 Rechters 11,30-31

64 Rechters 12,6 Elie Wiesel, 'Profetisch eerbetoon' blz 115

65 Psalm 141,3

De hemel is de hemel van God, de aarde heeft hij aan de mensenkinderen gegeven⁶⁶.

Laat je hang naar perfectionisme en 'pleasen' maar los, daar zit God echt niet op te wachten.

Het grootmoedigste gebaar, het duurste offer, de mooiste woorden in een gebed ... : als ze niet samenhangen met je daden is het loze praat, leegte, en daar hebben we zat van in de wereld.

Wat blijft is:

ontzag hebben voor God.

66 Psalm 115,16

*Ze blaast bellen,
met een nieuwe lusdraad en nieuw sop.*

*En ik heb ook een nieuwe jurk, zie je dat wel, Soof?
En ook een armbandje.
Want ik heb meegedaan aan een wedstrijd,
wie de mooiste bellen kon blazen,
en ik heb gewonnen.
Daar kreeg ik een prijs voor,
en nu kan ik van alles kopen.*

*Fijn is dat, kopen,
maar het geld is al zowat weer op.
En ik ben steeds bang
dat een ander kind iets afpakt,
dat is niet zo leuk.
Naar is dat ...*

*En wat ik ontdekt heb is
dat je met het nieuwe sop en de nieuwe lusdraad
net zulke bellen blaast als met het oude ...*

*Raar is dat,
dan kan ik maar het beste gewoon plezier er in hebben,
toch?*

Hoe moet je reageren als je ziet wat er om je heen in het land gebeurt?

Als je ziet dat het recht ver te zoeken is?

Het is een trieste zaak.

Ik hoorde over een ambtenaar die een eerlijk advies wilde uitbrengen. Hem werd gevraagd om maar een beetje te liegen, en de situatie mooier voor te stellen dan die is.

Dat zou beter uitkomen, zo werd gezegd. Dat vergroot het draagvlak wanneer je iets gedaan wil krijgen.

Vroeger was een ambtenaar iemand om tegenop te kijken. Een vertegenwoordiger van het gezag, die het beste met je voorhad.

Maar vriendjespolitiek en corruptie is van alle tijden.

Verbaas je dus niet wanneer je ziet hoe met het recht wordt gesjoemeld.

Verbaas je niet over de teloorgang van de beschaving en het onderscheidingsvermogen.

Want de ambtenaar op de werkvloer moet uitvoeren wat een hogere ambtenaar zegt. En die hogere wordt weer beschermd door nóg hogere mensen en die weer door ministers, de politiek verantwoordelijken.

Veel wordt er onder het tapijt verstopt en klokkenluiders zijn zeldzaam. Ze zetten immers hun eigen positie op het spel en dat kan je zomaar je baan kosten ...

Voor je het weet zetten ze je op een functie elders neer.

Dan heb je nog geluk als er regels zijn om je te beschermen. Als er wetten gehanteerd worden die ervoor zorgen dat de meest kwetsbaren *niet* buiten de boot vallen.

Je hebt geluk als er iemand om je heen is die oplet of je wel te eten hebt, dat je niet van honger omkomt, ook wanneer je geen geld hebt.

Geld, je weet het toch?

Het is zo enorm verslavend. Je hebt er nooit genoeg van.

Je blijft zoeken naar meer, meer, meer.

Mahatma Ghandi zei:

... er is genoeg voor ieders behoefte, maar niet voor ieders hebzucht.

Alles willen hebben is niet goed voor je, daar krijg je een opgeblazen buik vol leegte⁶⁷ van.

Ik heb zelf van alles onderzocht, ook wat geld met je doet.

67 'Voor de wind', beeld van Frits Stoop in Blokzijl

Ik moest denken aan die jongen, die aan zijn vader zijn 'erfdeel' vraagt, ook al is zijn vader nog helemaal niet gestorven⁶⁸.

Wauw, wat een vrienden had die jongen ineens, ze wilden allemaal wel met hem mee-feesten! Zolang ze niet zelf hoefden te betalen natuurlijk.

Alles uitproberen, daar is niks mis mee, maar vastzitten aan je geld of steeds meer geld willen hebben gaat je uiteindelijk opbreken.

Je gaat gokken.

Je gokt erop dat je wint, maar je geld verdampt.

Zolang je nog geld hebt kan het gestolen worden en dan ga je piekeren.

Hoe sla je die rijkdom veilig op?

Word je een Dagobert Duck?

Bouw je nog grotere schuren⁶⁹ met dikke sloten? Vertrouw je op camera's?

Je kunt niet meer slapen van de stress.

Straks is alles weg en wat blijft er dan over?

In een doodshemd zitten geen zakken, zeggen ze, dat wist Job al die alles kwijtraakte. Maar o, wat is dat moeilijk.

Zo naakt als je was bij je geboorte, zo naakt sterf je ook⁷⁰, wat heeft het leven je opgeleverd?

Het lijkt alleen maar triestheid en ellende waar je ziek van zou worden. Waar heb je dan voor geleefd?

Je kunt in vertwijfeling je hoofd schudden, maar ik zie in dat je beter kunt *genieten* van wat God je geeft.

Van eten en drinken, van samen zijn, want dat is wat je vreugde oplevert.

Je weet dat het leven kort is, dat het onvoorspelbaar is, maar als je in staat bent om te genieten van dat wat er goed aan is, dan pieker je niet zoveel over het einde!

Denk nog even terug aan Gods scheppingsordening.

Er is een tijd voor alles.

Alles is geordend door God.

Straks wordt het herfst en zit je in de loofhut.

Ga je dan zitten piekeren over geld?

Je leeft toch niet bij de gratie van je geld, maar je leeft met het zicht op de hemel, onder de beschermende hand van God.

Je dankt je Schepper en dat is weldadig voor een mens, zelfs al is het leven kort.

68 NT Lukas 15,11 e.v.

69 NT Lukas 12,16 e.v.

70 Job 1,21

Want als iemand zich aan eten en drinken te goed kan doen, en geniet van al het goede dat hij met zweet en tranen heeft bereikt, dan is dat een geschenk van God.

Vier feest met vreugde!

Het meisje is verdrietig.

Ze vraagt: Waarom? Waarom?

*Waarom gaan mensen dood, Soof?
Mijn opa was zo blij dat hij mocht stoppen met werken,
hij maakte grapjes over 'opa met pensioen',
maar nu ineens is hij dood.*

*Opa maakte zoveel plannen om samen met oma
te gaan fietsen, te reizen, te genieten.*

*Nu is hij dood en kan er niks meer.
Ik moet er steeds om huilen.*

Waarom is dat, Soof?

6.

Een verdriet en een last is het in dit leven: je hebt alles wat je hartje begeert en dan ineens gebeurt er iets dat alles kapot maakt.

Hoe vaak gebeurt dat niet ...

Verdriet in plaats van genot, dood in plaats van leven.

Je verzandt in leegte.

Meestal is het niet eens door eigen schuld, door verkeerd leven of slecht gedrag.

Ja, dat gebeurt natuurlijk óók wel, dat je hebberig leeft en nooit genoeg hebt ...

Nooit genoeg rijkdom, nooit genoeg vermaak.

Dan is het helemaal dieptreurig als je er niet van kunt genieten.

Omdat je voortijdig doodgaat, of omdat je verlangens altijd weer groter zijn dan de mogelijkheden. Dat je ogen altijd groter zijn dan wat je kunt waarmaken.

O, wat is dat droevig.

Ik denk aan die man, die koning⁷¹, die zijn land inrichtte tégen de scheppingsordening in. Hij speelde zelf voor God met zijn grote gouden beelden, zijn sterke hand en zijn uitgestrekte arm⁷². Daarmee werd hij hèt symbool van afgoderij, een trieste zaak. Het leidde er uiteindelijk toe dat noch hij noch zijn zonen een graf vonden om in te rusten.

Zijn moeder had nog beter vóór zijn geboorte een miskraam kunnen krijgen! Een kind dat naamloos komt en naamloos verdwijnt.

Als je god-verloren leeft, wie gedenkt je naam dan nog?

Wie zegt er kaddiesj⁷³ voor je?

Wanneer je niet genieten kunt van het goede dat je ontvangt, ben je dan niet net een dier? Als al je werken en je zwoegen alleen maar dient om je buik tevreden te stellen, en je verlangens blijven nog steeds onvervuld, wat heb je dan aan je leven?

Wijsheid of dwaasheid, wat maakt het uit. Helpt het de tobber als hij begrijpt hoe het leven in elkaar steekt?

Ik vraag me af: wat is al mijn *eigen* wijsheid eigenlijk waard? Wanneer je er niet van genieten kunt is het niet meer dan lucht en achter wind aan rennen.

De mens is sterfelijk.

Uit de 'adama', het stof van de aarde, is 'Adam' gemaakt, mens van vlees en bloed ('dam' = bloed), levend geworden door de ziels-adem die de Eeuwige God⁷⁴ in de mens blaast.

71 1Kon. 12,25 e.v.

72 1Kon. 13,4

73 Gebed voor de overledene: een uitgebreide lofzegging over de naam van de Eeuwige God

74 Gen. 2,7

Zo is de mens, dat is van oorsprong in Gods ordening vastgelegd.
Wéét dus dat je sterfelijk bent en heb respect voor je Maker, hij is machtiger dan de mens. Alles wat je er méer over wilt zeggen maakt de leegte alleen maar groter.
Wat heb je er aan?

Het is waar, ik zie het gebeuren, we worden steeds ouder. Soms met veel kunst- en vliegwerk en nieuwe technieken.

Er zijn ook ontwikkelingen waarbij ik me afvraag:
heeft het nut om op deze manier het leven van de mens te verlengen? Om iemand koste wat kost in leven te houden?

Een hoogleraar gerontologie stelde onlangs dat veroudering een soort ziekte is die je kunt behandelen⁷⁵. Je zou met meer controle zeker 110 en wellicht wel 140 jaar oud kunnen worden ...

Ze schreef er een boek over⁷⁶, waarbij het haar vooral gaat om gezond oud worden, niet om de hoge leeftijd.

Is dat onze toekomst?

Aan de mens is een houdbaarheidsdatum gesteld⁷⁷, al worden in de oer-verhalen⁷⁸ nog veel hogere leeftijden genoemd.

Soms is het kiezen tussen 'tijd' of 'kwaliteit'.

Naast zorg voor gezond oud worden, *dagen* (tijd) *toevoegen aan je leven*, is er gelukkig steeds meer aandacht voor verbetering van palliatieve zorg, *leven* (kwaliteit) *toevoegen aan je dagen*.

Wie zal zeggen wat goed is?

Dagen zijn echter vluchtig als een schaduw, de mens is sterfelijk, besef dat!
Je kunt niet in de toekomst kijken,

leef dus nu!

75 Dagblad Trouw 29 juli 2022, Andrea Maier

76 'Eeuwig houdbaar', Andrea Maier

77 Gen. 6,3

78 Gen. 1 t/m/ 11

*Weet je Soof, we waren met heel veel mensen bij elkaar.
Ze hebben zulke mooie dingen gezegd over opa!*

Opa was een bekende man in het dorp. Hij deed heel veel goeds en iedereen kende hem.

Ik hoefde zelf niks te zeggen, maar ik stopte mijn mooiste tekening bij hem in de kist.

Het was verdrietig, ik moest ook huilen, net als heel veel mensen, maar het was ook fijn dat we samen waren met iedereen die van opa hield.

En weet je Soof, ik ontdekte dat ik net zo heet als opa.

Ik ben naar hem genoemd.

Dat vind ik fijn.

Steeds als ik nu mijn eigen naam hoor zeggen denk ik aan opa.

Daar word ik blij van, want opa's naam is goed.

Dat hoorde ik zo vaak!

7.

Een goede naam is beter dan goede olie, een kostbare geur⁷⁹.

Wanneer je naar een rouwuis gaat besef je goed dat het leven een gave van God is.

Je denkt dan na over wat goed is en wat niet goed is in het leven.

Waar je troost uit put, en hoe waardevol het is om dat samen te delen⁸⁰.

Dat is beter dan een super feest in een partytent, waar het alleen maar gaat om de waan van de dag, om de jurk die je aanhebt of de hoeveelheid geld op je bank.

Als je thuiskomt van zo'n feest dat weer eens nergens over ging, heb je het gevoel: waarom besteed ik mijn tijd daaraan?

Wie heb ik nu echt ontmoet?

Een leeg feest, daar krijg je makkelijk een kater van die de hele dag bij je blijft ...

Het drank-gelach klinkt je nog in de oren, het schateren om flauwe grappen, maar echte vreugde is het niet.

Als dorens in het vuur, zo knettert het lege lachen van dwazen, zegt men.

Warmte heb je er nauwelijks van, het is meteen weg.

Laat je niet opjutten.

Laat je niks wijs maken.

Laat je niets opdringen, ook niet door sociale dwang!

Wijsheid zocht ik, en wijsheid vond ik.

In allerlei situaties, en je kunt ze in enkele steekwoorden samenvatten:

beter geduld dan ongeduld,

beter dat iets afgemaakt wordt dan dat je nog niet weet hoe het worden zal,

beter niet altijd zeuren over dat het vroeger beter was, hoe slim wil je zijn?

79 Een woordspel: *tov sjem mi sjemen tov*

80 Charlie Mackesy: 'De jongen, de mol, de vos en het paard':

Wat doen we als ons hart zeer doet? vroeg de jongen. Dan wikkelen we het in vriendschap, gedeelde tranen en tijd, totdat het weer vrolijk en vol hoop wakker wordt.

*Het meisje staat in de tuin.
Ze trekt haar hoedje dieper over haar hoofd,
want de zon is nog fel en prikt in haar ogen.*

*Wat ben je aan het doen, Soof?
Ben je een hut aan het bouwen in de tuin? Waarom doe je dat?
Je bent toch geen klein kind meer!
En dat dak, dat is nog lang niet àf, dat moet je nog helemaal dicht maken.
Kijk dan, er zitten nog allemaal gaten in.
Als het gaat regenen word je nat!*

*Mag ik wel even binnen kijken?
Het is hier wel lekker koel, dat voelt wel fijn.*

*Wat doe je met die takken Soof?
Waarom bind je die aan elkaar?
En dat daar, is dat een citroen?
Die ruikt wel lekker ...*

Wijsheid zoekt ik.

Kan wijsheid wel samengaan met bezit?

Ja dat kan, daar kun je zelfs profijt van hebben.

Beide bieden schaduw en bescherming, maar wijsheid biedt je meer bescherming voor je leven.

Het open dak in de loofhut van riet geeft schaduw voor je lichaam, als bescherming tegen de verzengende woestijnzon.

Het open dak in de loofhut van wijsheid geeft schaduw voor je ziel, als bescherming tegen verzengende hebzucht en zelfzucht.

Daar op het loofhuttenfeest komt alles samen in de soeka⁸¹.

In die schaduw, onder het dak dat niet helemaal dicht is met zicht op de hemel, kun je nadenken en je bewust worden van goede en slechte dagen.

Daar kun je met je gasten praten en je dankbaarheid aan God uitzingen.

Daar kun je terugdenken aan de tijd dat je door de woestijn trok, die lange weg van leren leven in vrijheid onder Gods bescherming. Leren leven om samen een volk te zijn, om samen te leven naar Gods geboden.

Het is de bekroning van de dagen van inkeer en verzoening.

Je proeft de dankbaarheid voor het leven, door die òm te zetten in vreugde en genieten. Samen met anderen, in ontmoeting met God.

Weet je het nog?

De scheppingsordering van God betekent dat God alles op zijn tijd heeft vastgesteld, en dat je niet in de toekomst kunt kijken.

Dus kun je ook maar beter niet proberen om alles in de hand te willen houden.

Al te veel Pietje Precies zijn maakt je sikkeneurig.

Alles volgens de regeltjes willen stroomlijnen maakt je ziek van de stress.

Wen jezelf er maar aan om los te laten wat je niet veranderen kunt! Natuurlijk moet je vasthouden aan rechtvaardigheid⁸², maar besef dat niet alles in jouw macht ligt.

Weet je, mensen horen bij elkaar, *allemaal*, hoe vervelend je dat soms ook kunt vinden.

Mensen horen bij elkaar, zoals de vier plantensoorten⁸³ die worden samengebonden in de loelav, de palmbundel van het loofhuttenfeest.

Er zijn mensen zoals jij en ik voor wie Tora-studie voorop staat, die minder aandacht hebben voor de naaste, zij zijn net als de palm, ze hebben wel smaak maar geen geur.

81 loofhut, Lev.23

82 Deut.16,20 *tsedek tsedek tirdof!*

83 palmtak, mirte, beekwilg en etrog

Er zijn mensen zoals jij en ik die net andersom leven, zoals de heerlijk ruikende mirte, mensen die niet zoveel studeren maar altijd direct klaarstaan met een pannetje soep voor zieke burens.

Er zijn mensen zoals jij en ik die, zoals de beekwilg, helemaal geen geur of smaak hebben. Ze houden zich niet met God bezig en doen ook niet aan hulpvaardigheid voor hun medemensen.

En er zijn mensen die allebei hebben, geur *en* smaak, zoals de etrog die lijkt op een citroen.⁸⁴

Wat een heerlijke vrucht is dat!

Wat een heerlijk mens is dat!

Iemand die zich verdiept in de wijsheid van Tora, en zich óók bekommert om zijn medemensen!

Mensen horen bij elkaar.

Net zo min als je de beekwilg uit de loelav-bundel kunt halen, zo min kun je ook je 'kettens' weggooien, de mensen die anders denken en leven dan je zelf, mensen die je misschien niet graag mag of die je niet nuttig vindt.

Maar je hoort bij elkaar!

Met de héle samengebonden bundel van de vier verschillende planten in je hand (symbool voor al die verschillende mensen) beweeg je schuddend op het loofhuttenfeest naar de vier windstreken oost, zuid, west en noord.

En vervolgens naar boven en beneden.

Zo verbind je de héle aarde (alle vier windstreken) met elkaar en met hemel en aarde.

Zo ben je zelf ook verbonden en opgenomen in de totaliteit van Gods Schepping.

Houd het ene vast en laat het andere niet los, dat is een wijsheid die een bestuurder meer macht en kracht geeft dan wat dan ook.

Iedereen doet immers weleens iets verkeerd.

Ga je uitpluizen wat iemand ooit gezegd, geschreven of gedacht heeft?

Hoe dom is dat, je moet niet alles willen weten, alles en iedereen willen volgen, je overal in mengen.

Voor je het weet hoor je dingen waar je boos of verdrietig van wordt⁸⁵.

Luister niet naar alles wat je hoort! En lees niet alles wat opgeschreven wordt. Je hoeft niet op alles te reageren!

Je weet het, ik wilde tot een slotsom komen.

84 Lou Evers, 'Jodendom voor beginners'

85 Spreekwoord: 'wie luistert aan de wand verneemt zijn eigen schand'.

Ik heb gezocht met heel mijn hart naar kennis en wijsheid, maar o, o, wat hoor je vaak een onzin.
Spreuken die ooit ergens de lucht in zijn geslingerd zonder dat ze weerlegd werden.
Woorden die kwetsen, die ongelijkheid in de hand werken.
Woorden die ergens aan blijven plakken zonder dat ze waarheid bevatten, en die dan weer als 'waarheid' verder waaien.
Complottheorieën tegen groepen of ideeën.

Als je eens wist wat er allemaal over vrouwen gezegd wordt ... :

*het enige recht van de vrouw is het aanrecht,
zeker een vrouw achter het stuur,*

en meer en nog erger van dat soort onzin.

Nog afgezien van wat jonge mannen aan grootspraak kunnen brallen als ze onder elkaar zijn in hun bijeenkomsten in studentenclubjes en sociëteiten.

Zo wordt gezegd: *een vrouw is bitterder dan de dood, ze maakt je kapot, lokt je in de val en als je niet uitkijkt trap je er in ...*

Het zijn uitspraken die generaliseren en mensen onrecht doen.

Wat is dan de slotsom van mijn onderzoek?

Ook in oude spreuken is zin en onzin te vinden!

Zoals in die spreuk: ... *onder zoveel mensen die echt mens zijn, daaronder is geen vrouw te vinden.*

Ik heb nog eens extra gekeken naar die spreuk en kan daar geen bevestiging voor vinden, het slaat nergens op.

Wat ik wèl vond is dit: *de mens is door God oprecht gemaakt!*

Maar altijd weer verliest de mens zich in eigen bedenksels en maakt hij zijn eigen plannen.

Mozes houdt hem daarom een spiegel voor: *je kunt kiezen*⁸⁶.

Het goede of het kwade.

Het leven of de dood.

Kies dan het goede, zegt Mozes erbij.

86 Deut 30,11 e.v.

Het meisje zoekt me op.

*Kijk eens Soof, ik heb een nieuwe jurk.
Speciaal voor de verjaardag van de koning.*

*We gaan met school allerlei spelletjes doen.
Ik wil graag meedoen met bellenblazen,
want daar ben ik erg goed in,
ook al gaan de zeepbellen bij mij ook kapot.*

*Maar weet je wat mijn vader laatst zei?
Hij zei dat de koning een stomme streek had uitgehaald,
hij had niet nagedacht en was zomaar iets gaan doen
wat niemand anders mocht,
maar een koning moet zich toch aan dezelfde regels houden
als alle mensen?*

Wat moet je eigenlijk leren om koning te zijn?

Weet jij dat, Soof?

8.

Wie heeft wijsheid?

Het is de grote vraag van altijd.

Als iemand wijs is kun je dat aan zijn gezicht zien.

Kijk iemand in de ogen, of je de milde blik van de wijze mens ontdekt.

De koning, ja, de koning.

Heb je hem trouw gezworen tegenover God, dan moet je je aan je belofte houden en je niet aan zijn gezag onttrekken.

Zijn woord is immers wet, hij is het hoogste gezag. Wie valt de koning aan op zijn daden?

Als je wijs bent volg je zijn wetten, dan zijn er geen problemen.

Als de kóning wijs is, weet hij dat alles zijn eigen tijd heeft. Dan houdt de koning zich aan de scheppingsordering van God, waarin alles op de juiste tijd gebeurt. Dat is al lastig genoeg, want je kunt immers niet in de toekomst kijken.

Natuurlijk gelden er wel regels voor een koning.

Niet iedereen kan zomaar koning worden, al proberen mensen dat wel eens. Het zou er wel eentje moeten zijn die mens is zoals God het bedoelt.

Iemand die als een broer⁸⁷ of een zus voor je is, die je kent en zich om je bekommert. Die het ziet als je in tranen bent⁸⁸.

Weet je waar het mis gaat met mensen die koning willen zijn?

Met macht, met rijkdom, met luxe die afleidt van hun opdracht.

Voor je het weet hou je je als heerser bezig met alles wat er onder je handbereik komt: vrouwen, paarden, goud en goed.

Voor je het weet ben je terug als slaaf in Egypte, en vergeet je dat je daaruit juist bent bevrijd!

De basisregels zijn toch zo duidelijk:

de koning die in Gods Naam op zijn troon zit, moet zèlf een afschrift maken van de regels van God⁸⁹.

Twee⁹⁰ afschriften zelfs: ééntje voor op z'n nachtkastje en ééntje om altijd bij zich te dragen, of hij nu weggaat of thuiskomt.

Om er elke dag in te lezen.

87 Deut. 17,14 e.v.

88 Psalm 72

89 Deut. 17,18 e.v.

90 commentaar Rasji

Daar blijft een koning nuchter bij, zonder zich te gaan verheffen boven zijn volk. Het voorkomt dat hij gaat afwijken van Gods wet of het nu naar rechts of naar links is ...

Als je zo'n koning hebt, dan ben je wijs wanneer je zijn regels volgt.
Daar word je niet slecht van! Want een goede koning houdt zich aan Gods scheppingsordening: voor alles is een eigen tijd.

Maakt dat het leven dan makkelijker?

Nou, dat weet ik niet. Je kunt immers niet in de toekomst kijken, je weet niet hoe je leven zal gaan.

Als ik me morgen verslik kan het zomaar met me gebeurd zijn, je hebt immers geen macht over het moment van je dood.

Dit heb ik allemaal gezien toen ik aandachtig keek naar alles wat er gebeurt in de wereld.

Mijn kijken werd *zien* door nauwkeurige waarneming.

Als je eenmaal goed oplet, zie je dat mensen hun macht vaak misbruiken om een ander kwaad te doen.

Nog iets wat ik zag:

mensen die in hun leven van alles aan slechte streken uithaalden, werden met eer en glorie in een graf gelegd!

Van de doden niets dan goeds, zo wordt gezegd, maar als er geen haan kraait naar onrecht dan klopt het toch niet.

Want wijze mensen die in stilte hun goede werk doen worden vergeten, daar heeft niemand het over.

Wat een lege bellen-blazerij is dat ...

Het is de eeuwige vraag van de mens: waarom gaat het de zondaar goed en de rechtvaardige slecht⁹¹?

Natuurlijk weet je wel dat het tenslotte goed komt: wie ontzag heeft voor God zàl het uiteindelijk goed gaan, daar vertrouwen we op.

Maar het *voelt* als een groot onrecht, als bellen en blazen die je niet pakken kunt, wanneer rechtvaardige mensen overkomt wat kwaaddoeners verdienen, en andersom.

Daarom zeg ik: het zijn zeepbellen die knappen, je hebt er niets aan.

Wat blijft er dan over? Wat moet je met al die leegte?

Wat blijft is de vreugde. Die zal je metgezel zijn!

91 Job 21,7

Kun je wel iets begrijpen van alles wat er gebeurt onder de zon?

Ik zocht naar wijsheid, wilde doorgronden wat de mens onderneemt, maar zelfs een wijze vindt de zin ervan niet.

Wat blijft is je tegoed doen aan eten en drinken, want dat is het loon voor je harde werken:

dat je geniet, elke dag die God je geeft!

Het meisje blaast bellen.

*Grote bellen, kleine bellen,
ze worden meegenomen door de wind
die ze om de hoek heen blaast.
Het is niet te zien hoelang ze blijven zweven
zonder te knappen.*

*Met grote concentratie blaast ze haar adem door de
draadlus, langzaam, zorgvuldig, met veel aandacht.
De volhardendheid van haar jeugd ontroert.*

*Het zeepsop laat de tere kleuren dansen in de zonneschijn.
Steeds nieuwe kleuren, nieuwe glans: blauw, geel, roodachtig ...*

*Tot ze knappen, de bellen en blazen, pats,
zonder dat je kunt voorspellen
waar en wanneer het einde komt.*

9.

Ik heb het allemaal onderzocht:
alles is in de hand van God, ook liefde en haat van wijzen en rechtvaardigen.
Ik val in herhaling: geen mens kan in de toekomst zien.
Je weet niets van tevoren in dit leven.

Het enige waar je absoluut van overtuigd kunt zijn is dat je net als iedereen zult sterven. Of je nu goed hebt geleefd of slecht.
Of je bent blijven hangen in je slachtofferrol of narigheid, of dat je jezelf bij de lurven hebt gepakt en je angsten te boven bent gekomen.
Of je Kaïn heet of Abel: je leven eindigt met de dood.

Wat is het dan triest wanneer je je alleen maar met de rottigheid in het leven hebt beziggehouden, met kwaad.
Had je de tijd die je gegeven is niet beter kunnen besteden dan aan je dwaasheid of leegte? Jammer is dat.

Maar zolang je leeft kun je je leven nog beteren.
Dan ga je evengoed wel dood, maar dan dóe je er toe. Je betekent iets voor jezelf en voor je medemensen zolang je er wèl bent.
Dan is het niet alleen maar triestigheid en ellende, want de doden weten niets. Je denkt nog een poosje aan ze, maar ze doen niet meer echt mee.

Ik noemde het al een keer: de hemel hoort toe aan de Eeuwige, de aarde geeft hij aan de mensen⁹².

Daar komt nog iets achteraan:
niet de doden zullen de Eeuwige loven, niet de doden in de stilte van hun graf, maar wij, wij zullen de Eeuwige zegenen van nu aan voor altijd. Halleluja!⁹³

Wat moet je doen?

Je kunt je laten inpakken door somberheid omdat het leven je zwaar valt, maar beter is het om jezelf niet naar beneden te halen!
Laat verdriet of moedeloosheid niet de baas worden over je leven!

Kleren maken de man, kleren maken ook de vrouw, zeggen ze toch?
Doe er dan wat aan en help jezelf een beetje!
Je wordt vrolijker van mooie feestkleren!

92 Psalm 115,16

93 Psalm 115,17-18, Psalm 6,6, Jesaja 38,18-19

En doe een lekker geurtje op, daar knapt je ziel van op⁹⁴!
Een beetje make-up kan wonderen doen voor je stemming!

Laat dit dan je tophit zijn, je levensmotto:

*Eet je brood met vreugde, drink met een vrolijk hart je wijn,
God ziet alles wat je doet allang met genoeg aan.
Geniet van het leven met je geliefde,
iemand waar je van houdt en die van jou houdt.
Geniet alle dagen die God je heeft gegeven.*

Ja, het blijft wel zo dat je zwoegt en zweet, dat het leven vluchtig en leeg kan zijn, maar je kunt elke dag genieten!
Niet alleen maar op feestdagen, maar elke dag! Dat is het loon dat God je geeft.
Samen aan tafel genieten van liefde en vriendschap, van lekker eten en een mooie ontmoeting, met God en met elkaar.

Vind je dat te moeilijk?

Kun je het helemaal niet overzien, is er veel te veel wat je overkomt?

Soms gebeurt dat, dat er van alles tegelijk mis gaat.

Dat je je leven niet meer kunt overzien, zo groot en donker is de berg van verdriet.

Daar schrijft Jesaja⁹⁵ over, met woorden van troost: er zal een tijd komen dat je bij God aan tafel zit voor het feestmaal, samen met *àlle* volken over de hele aarde. Je moet namelijk weten dat je niet alleen bent met je narigheid, je hoort bij alle mensen, waar ook ter wereld.

Wat een feestmaal zal dat zijn, daar aan die tafel bij God, met overvloed van het beste van het beste voedsel, met zorg klaargemaakt, en met heerlijke wijn die je hoofd lichter maakt en je pijn verzacht.

Dan worden je tranen gedroogd en speelt de dood geen rol meer.

Laat je troosten met deze belofte, wanneer de berg met problemen nu te groot voor je is. Beperk je tot wat je wèl behappen kunt.

Doe wat je hand vindt om te doen.

De muur waar je nu niet overheen kunt kijken wordt dan stukje bij beetje kleiner, gewoon door te dóen, stapje voor stapje, hapje voor hapje⁹⁶.

Zoals ik al zei, doe wat je doen kunt, en doe dat met passie zolang als je leeft, want als je dood bent ben je uitgepraat en uitgedacht.

94 Spreuken 27,9

95 Jesaja 25,6 e.v.

96 Charlie Mackesy: 'De jongen, de mol, de vos en het paard':

Als je de macht lijkt te verliezen over grote dingen, focus dan op wat dichtbij is en waar je van houdt.

Dat moment komt ooit wel, maar *nu* ben je er immers nog!

Weet je, er is ook nog zoiets als tijd en toeval.

Je hebt als mens niet alles in de hand, hoeveel je ook van tevoren bedenkt en regelt. Een hardloper traint en traint, hij zal de wedstrijd zeker winnen, maar helaas, een onweersbui overvalt hem, hij glijdt uit en breekt zijn been ...

Je kunt nog zo brallen over je oorlogskracht, dat wil niet zeggen dat de hoeveelheid wapentuig altijd de doorslag geeft in een oorlog. Als je tanks in de modder vastlopen en je soldaten zijn ongemotiveerd en vluchten weg, dan begin je niets.

Tijd en toeval⁹⁷.

Wie gewend is aan stipte dienstregelingen, aan vaste vertrek- en aankomsttijden, houdt meestal geen rekening met tijd en toeval.

Toch weten we het allemaal: als er op de weg vóór je een ongeluk gebeurt kun je zomaar een uur of meer vertraging hebben.

Ook iemand die super slim is kan zich vergissen met beleggen en zijn geld kwijtraken.

Nooit ken je het moment wanneer je tijd gekomen is, dus ik zeg het nog maar een keer:

geniet dus nu!

Terwijl ik het leven van alle kanten heb bekeken om het te begrijpen, zag ik nog iets, iets dat me verbijsterde.

De wijsheid waar ik naar zoek komt er soms heel karig vanaf in dit leven.

Er wordt niet naar geluisterd, want mensen houden zich meer bezig met pracht en praal, met geld en goed.

Het is als bij een stadje dat belegerd wordt. De vijand is sterk en zal het zeker innemen. Niemand van de inwoners weet wat hij ertegen moet doen.

Eindelijk is er iemand die zijn mond open doet, een wijs man, maar er wordt niet naar hem geluisterd. Hij hoort niet tot de notabelen en heeft geen invloed.

Zonde is dat, want als ze wel geluisterd hadden, had de wijze man de stad kunnen redden.

*Wat betekent dat voor de politiek,
voor de machthebbers?
Luisteren we wel?*

97 Rabbijn Abraham Soetendorp: 'toeval' is de glimp die je opvangt van een kosmische ordening

Er zijn meer van dat soort momenten geweest in de geschiedenis, zoals van die kleinzoon van David.

Toen hij koning werd⁹⁸ vroeg hij advies aan de oude raadgevers van zijn vader Salomo.

Hun antwoord beviel hem echter niet.

De overmoedige bravoure van zijn jeugdvrienden beviel hem beter en Rehabeam maakte het leven van zijn volk nòg veel zwaarder.

Zo richtte hij zijn koninkrijk te gronde; het rijk Israël brak in tweeën.

98 1Kon.12,1-14

Verdrietig kijkt het meisje me aan.

Er zit een nieuw kind in de klas, zegt ze.

*Ik vond hem eerst wel aardig, hij ziet er leuk uit
en iedereen wilde wel zijn vriendje zijn.*

Maar hij is niet aardig.

*De andere kinderen denken nog van wel,
maar we hadden handenarbeid en ik heb gezien dat hij het mooiste hout
en het scherpste gereedschap direct voor zichzelf uitzocht.*

*Toen ik hem vroeg of ik zijn scherpe beitel even mocht gebruiken
lachte hij me uit, en riep tegen iedereen:*

*... hoor eens wat die griet daar wil,
laat ze zorgen dat ze zèlf goeie spullen pakt!*

Nu vind ik het niet leuk meer in de klas, want hij pest me.

Mijn moeder troost me en zegt dat het wel weer zal overgaan.

*Maar één pester in de klas is net als een dooie vlieg,
hij bederft de hele boel!*

*De anderen laten zich gewoon meetrokken ...
Iedereen moest lachen.*

*Wees jij maar de wijste, zegt mijn moeder,
maar ik vind het stom!*

10.

Een klein beetje dwaasheid maakt de beste wijsheid ranzig, net als één dode vlieg in een potje dure crème. Die maakt alles vies en dan kun je het hele potje weggooien.

Het gekke is dat je vaak kunt zien dat iemand zich dwaas gedraagt.

Kijk maar eens naar het spoor dat hij achterlaat.

Ruimt hij zijn zaken op?

Houdt hij zich aan zijn afspraken?

Heeft hij een vaste koers?

Nee, hij zwabbert maar wat rond, je kunt er nooit van op aan.

Het is moeilijk om je kalmte te bewaren als iemand boos op je is of tegen je uitvalt.

Zelfs als het de koning of je baas is. Maar probeer het toch maar.

Tel rustig in je hoofd van één tot tien voordat je reageert. Als het niet anders kan, vraag dan een time-out.

Overhaast reageren, daar maak je vaak brokken mee.

Ik weet dat uit eigen ervaring.

Een pats-boem-reactie geven van boven-op-de-kast: meestal maakt dat de ellende groter. Beter is het wanneer je eerst even slikt en dan rustig antwoordt.

Het is gewoon waar: frustrerend is het wanneer er dwazen in je regering zitten.

Soms lijkt het alsof je in een achterstevoren maatschappij leeft of in een op-zijn-kop-land.

Dat is al lastig genoeg, je kunt niet eens altijd afgaan op wat je ziet, schijn bedriegt.

Dwazen worden hoog neergezet⁹⁹, rijken zitten in nederigheid¹⁰⁰.

Dienaren gaan te paard, en vorsten gaan te voet¹⁰¹.

De spreekwoorden die waarschuwen voor gevaren zijn talloos.

Als je een ander iets wilt aandoen kan het zomaar op jezelf terugslaan, zoals de kuil die je voor een ander graaft maar waar je zelf in kukelt¹⁰².

Je moet dus heel goed nadenken.

Neem niet maar klakkeloos alles aan wat er geschreven, gezegd of getoond wordt.

Zo leeft een dwaas, wil je dat?

Het leven zit vol gevaar, dat weet je, uiteindelijk zul je er dood aan gaan.

Blijf dus op je hoede bij alles wat je doet.

Stomp niet af en hou altijd rekening met onverwachte dingen.

99 Psalm 75,5

100 NT Matt 23,12

101 Ester 6,11

102 Spreuken 26,27

Een bijl die losschiet van z'n steel¹⁰³.

Of de beet van een slang die zich verstopt had tussen de stenen.

Slijp je gereedschap, dat kost je minder kracht!

Scherp ook de mentale gereedschappen die je gebruikt:
je inzicht, overleg en humor.

Er is een enorme overdaad aan bla-bla-bla in de wereld.

Doe er niet aan mee¹⁰⁴, het leidt tot onzin. Voor je het weet verdwaal je in je eigen dwaasheid en ben je totaal de weg kwijt.

Je bent te beklagen, land,
wanneer je koning een kind is dat over weinig onderscheidingsvermogen beschikt.
Als er gezegd wordt dat hij 'een beetje dom' is en zijn raadgevers meer van feesten houden dan van regeren.

Je bent gelukkig, land,
wanneer je koning een man van adel is, zijn raadgevers hun verantwoordelijkheid beseffen en zichzelf in de hand houden.

Kortom: leef in verantwoordelijkheid voor wat je doet, of het nu het bouwen van een huis is of een feestmaal aanrichten.

Zelfs al heb je geld in overvloed: ga er goed en verantwoordelijk mee om!

Wat ik je nog duidelijk wil zeggen: hou je tong in toom!¹⁰⁵

Sta jezelf – zelfs in de intimiteit van je slaapkamer, zelfs in gedachten – niet toe om je leider of anderen te vervloeken of kwaad toe te wensen¹⁰⁶.

Men zegt toch: de wens is de vader van de gedachte!

Voor je het weet worden wensen tot gedachten.

Voor je het weet worden gedachten tot daden.

Je kent toch de verhalen over vogels van de hemel die met hun vleugels je woorden verder brengen?

Bid daarom om zuiverheid van hart en gedachten, en bid dat God je mond opent om hem te prijzen¹⁰⁷.

Een wacht voor je lippen¹⁰⁸ zetten, dat is wijsheid!

103 2Kon. 6,5 e.v.

104 Ex. 23,1

105 NT Jakobus 3

106 Ex.22,27

107 Psalm 51,12 en 17

108 Psalm 141,3

Weet je Soof, vandaag gebeurde er iets leuks!

*Ik was het al bijna vergeten,
maar een vriendinnetje van vroeger bracht iets terug
wat ik haar lang geleden geleend had.
Ze wilde toen graag mijn nieuwe viltstiften lenen;
ik vond dat niet zo leuk, maar gaf ze toch aan haar mee.
Eerst dacht ik er steeds aan,
of ze wel steeds de dop er goed op zou doen en zo,
maar een poosje later ging ze verhuizen en vergat ik het.
Er gebeurden zoveel andere dingen.*

*En nu vandaag, nu kwam mijn oude vriendinnetje op bezoek
met een hele set nieuwe stiften, nog meer dan ze geleend had.*

*Ze zei dat ze de mijne helemaal had opgebruikt;
ze had het zo fijn gevonden dat zij ze mocht lenen,
dat ze me daarom meer teruggaf dan ze had gekregen.
Dat is toch mooi, Soof?*

*Bedoelen ze dat als ze zeggen:
'wat je uitdeelt komt altijd weer bij je terug'?*

11.

‘Werp je brood uit over het water want je vindt het later weer terug’, een intrigerend zinnetje. Ik piekerde er over.

In plaats van denken aan ‘eendjes-voeren’ zie je nu moeders in grote armoede die worstelen om hun kinderen te eten te geven.

Kijk naar vaders die zorgvuldig het weinige eten dat ze nog hebben verdelen over de dagen van de week, vanuit de gedachte: ‘bewaar altijd een stukje brood’¹⁰⁹.

Hoe kun je dan zeggen: strooi je brood maar uit op het water ... ?

Hoe kun je voedsel verspillen?

Ik zocht naar de betekenis.

Ik leerde van Jose ben Jochanan, een man uit Jeruzalem:

Laat je huis wijd open staan als een tent die naar vier windrichtingen open kan. En laat de *armen* je huisgenoten zijn, want ook zij zoeken de wijsheid¹¹⁰.

En ik herinnerde me, dat onze voorvader Abraham die al had, die tent met openingen naar vier kanten. Van verre kon hij mensen zien aankomen om hen met gastvrijheid welkom te heten¹¹¹!

Werp je brood uit over het water ...

Het water is in de joodse traditie het symbool van leven met de Tora, zo laat de parabel van de vos en de vissen zien:

Een vos wandelde eens langs de oever van de rivier.

Toen zag hij dat de vissen samschoolden en van de ene plek naar de andere zwommen. En hij vroeg hun: "Voor wie zijn jullie bang?"

De vissen antwoordden: "Voor de netten en de hengels, die de mensen uitwerpen om ons te vangen."

Toen zei de vos tegen hen: "Als jullie willen, kom dan naar boven op het droge en wij zullen weer met elkaar leven, zoals onze voorvaderen hebben geleefd."

Maar de vissen zeiden tegen hem: "Ben jij diegene, over wie wordt verteld dat hij de slimste van de dieren is? Je bent gewoon een onnozele hals!

Als wij al bang zijn in ons eigen element, hoeveel te meer zullen wij dat dan zijn daar waar wij moeten sterven!"

Buiten het water, buiten de Tora, blijft de mens niet in leven.

109 ‘Bewaar altijd een stukje brood’, getuigenis van Dov Nasch, door Patricia De Landsheer

110 Leo Mock en Marcel Poorthuis: ‘Spreekwoorden over de fundamenten’

111 Gen. 18,1 e.v.

Geven, uitdelen, dat wat je hebt gegeven aan wie minder heeft. Want het komt naar je terug, ook aan jou zal gegeven worden¹¹², je zult gezegend zijn.

Je hand met gulheid opendoen en iemand geven wat hij nodig heeft werkt altijd als een boemerang: op een of andere manier komt het naar je terug!

Werp je brood uit over het water ...

De wijze koning Salomo deed dat ook letterlijk, met zijn grote vloot aan schepen. Handelsschepen vol graan uitsturen vanuit Etsjon-Geber¹¹³ die terugkwamen vol goud.

Dat uitsturen vroeg durf en vertrouwen want je weet niet welke rampen ze onderweg door tijd en toeval zouden tegenkomen ...

Durf dus beslissingen te nemen!

Wie altijd maar kijkt of het wel de goede tijd is, of de wind wel uit de goeie richting waait, of er geen onweer in de lucht zit, die laat de tijd tussen zijn vingers doorglippen en komt niet eens aan zaaien of maaien toe.

Ondanks alle knappe technische ontwikkelingen kun je nog steeds niet alles voorzien.

Ja, eventjes, als je een donkere wolk ziet aankomen, verwacht je een regenbui. Bij een klaar heldere lucht verwacht je geen bui, en word je verrast door een donderslag bij heldere hemel.

Maar de wegen van de wind heb je niet in je broekzak.

Net zo min als je de gedachten van God kent¹¹⁴.

Tegenwoordig kun je met moderne medische apparaten in de buik van een zwangere vrouw kijken.

Toch krijg je daarmee nog geen vat op het grote wonder: het groeien van een kind in de moederschoot¹¹⁵.

Daarom zeg ik: je weet niet wat de beste tijd van zaaien is.

Zaai dan in de morgen en stop niet in de avond.

Je hoopt dat het zaad goed terecht komt.

Dat de wind het naar een vruchtbare plaats brengt, naar goede aarde waar het ontkiemen kan. Dat er geen zaad terechtkomt op rotsbodem of op een plek, waar de vogels het direct oppikken¹¹⁶.

Alles heeft zijn eigen plaats en eigen tijd, elk gewas naar zijn aard.

Als je verstandig bent laat je je door God onderwijzen¹¹⁷.

112 Deut. 15,7 e.v.

113 1Kon.9,26 e.v., 2Kron.8,17-18, daar zijn bij opgravingen resten van graansilo's gevonden.

114 Jes. 55,8 e.v.

115 Psalm 139,13-16

116 NT Lukas 8,5 e.v.

117 Jes. 28,23 e.v.

Stralend staat ze voor me, het meisje.

*Ik ben jarig vandaag Soof!
En ik mag trakteren op school.
Vanmiddag heb ik een feest in de speeltuin,
en kijk eens: de zon schijnt!*

*Ik was zo bang dat het zou blijven regenen,
maar kijk, de zon is er,
nu kan ik mijn nieuwe zonnejurk aan!*

*Ik heb voor alle kinderen sop en draad gemaakt
om bellen te blazen!
Dat wordt fijn!*

Het licht is een genot.
Wat een weldaad voor de ogen is het om de zon te zien!
Ik word er blij van.

Een zielzorger zei: *als in het voorjaar de zon gaat schijnen, smelt de helft van de pastorale problemen weg ...*

Mensen gaan weer naar buiten, laten de donkere dagen van de winter achter zich.
Ze genieten van het voorjaar.

Wat is het heerlijk om kinderen in de zon te zien spelen.
Onbezorgd om hun toekomst.
Met een horizon die oneindig is, net als de lucht die je in de bellen blaast.

Wat ik je wil zeggen, lieve kind:

Kijk om je heen en luister naar je hart.
Ontdek de wereld en volg je eigen pad.
Kijk zo nu en dan eens in de spiegel van God of je nog op hem lijkt¹¹⁸.
Vergeet niet dat je mèn's bent in zijn beeld.

Laat je leven niet zwaar maken door verdriet over dat wat buiten je macht ligt.
Hou je vooral bezig met dingen die je wèl kunt veranderen.
Geniet van alles wat kan, van de souplesse van je jonge lijf, van de liefde en de vreugde.
De tijd gaat zo snel, voor je het weet is je jeugd voorbij.

Ik weet het, ze hebben het vroeger tegen mij ook gezegd:
geniet als je jong bent!
Maar nu pas weet ik dat het waar is.

12.

Denk daarom, nu je nog jong bent, aan de Schepper, aan de scheppingsordening die hij heeft gegeven.
Nu ben je volop ervaringen aan het opdoen.
Later zal het plezier in het leven afnemen.
Dan heb je al teveel gezien, teveel meegemaakt, en je denkt:
voor mij hoeft het niet meer.
Dan ben je oud, met alle gebreken die ouderdom met zich mee kan brengen.

118 Ex. 34,6 en 7 Ben je nog vol liefde, genade, geduld, trouw en echtheid ...? en zo verder

Daar is een prachtig gedicht over:

*Gedenk daarom je Schepper in de dagen van je jeugd –
voordat de slechte dagen komen en de jaren naderen waarvan je zegt:
in deze jaren vind ik weinig vreugde meer.
Voordat de zon verduistert,
de sterren en de maan niet langer stralen,
de lucht ook na de regen grauw van wolken wordt.
De dag waarop de wachter trillend voor het huis staat,
de soldaten kromgebogen voortgaan,
de maalsters langzaam verdwijnen,
de vrouwen uit het venster staren en een schaduw lijken.
Wanneer de deuren naar de straat worden gesloten,
de molen geen geluid meer maakt,
het fluiten van de vogels ijl van toon wordt,
wanneer hun lied versterft.
Je durft geen heuvel te beklimmen,
de weg is vol gevaar.
De amandelboom behoudt zijn wintertooi,
de sprinkhaan sleept zich voort,
de kapperbes droogt uit.
Een mens gaat naar zijn eeuwig huis,
een klaagzang vult de straat.
Voordat het zilverkoord wordt weggenomen,
de gouden lamp gebroken,
de kruik bij de bron in stukken valt,
het scheprad bij de put wordt stukgebroken.
Wanneer het stof terugkeert naar de aarde,
weer wordt zoals het was,
wanneer de adem van het leven weer naar God gaat,
die het leven heeft gegeven.
Lucht en leegte, zegt Kohèlet, alles is leegte.
Heb ontzag voor God.*

Dàt is wat blijft.

Ontzag hebben voor God, of je nu jong bent of oud.

Ontzag hebben voor God.

Ook als een bril niet meer voldoet en alles grauw en grijs wordt.

Als je benen krom worden en je een stok nodig hebt om op te steunen..

Als je tanden en kiezen uitvallen en een gehoorapparaat niet meer helpt.

Als je in de war raakt omdat je mensen niet meer herkent.
Als je bang wordt om de drempel over te stappen en de deur uit te gaan.

Ontzag hebben voor God,
ook als je de tijden en de wisseling van de seizoenen niet meer kunt aflezen
aan het bloeien van de amandelboom of het vliegen van de sprinkhaan.
Een mens is het einde nabij, en het afscheid nadert, met diepe rouw.

Ontzag hebben voor God,
wanneer het leven breekt als een vallende aarden kruik
en het zilverkoord wordt weggenomen.

Ontzag hebben voor God,
wanneer de mens terugkeert tot stof en de levensadem terugkeert
naar God die hem heeft ingeblazen.

Wat blijft, als de zeepbel van je leven uiteenspat en niets dan leegte achterlaat, is

heb ontzag voor God.

Verzamelen, wijsheid bijeenbrengen.
Het volk kennis bijbrengen, dat was mijn doel.
Daarom word ik Prediker genoemd, de Soof.

Wikken en wegen, zoeken naar de juiste voorbeelden, de juiste woorden.
Wijze woorden, die soms zo scherp zijn als een ossenprik waarmee de herder zijn
kudde de juiste koers inprent.

Samenvattend, mijn dochter, mijn zoon, geef ik je als waarschuwing nog mee:

kijk eens naar alle berichten en alle boeken die geschreven worden, er komt
geen eind aan. Je kunt niet alles in je opnemen, onuitsprekelijk vermoeiend is
dat.

Onthou daarom van alles wat je gehoord hebt dit éne, waar het allemaal op
neerkomt:

heb ontzag voor God en leef volgens zijn aanwijzingen!

Heb eerbied voor God, je Schepper, en neem zijn leefregels in acht, want dit is alles
wat de mens aangaat.

Elke daad brengt God in verantwoording, of die nu goed is of slecht.
Verborgen of zichtbaar.

Dit is waarmee alles is gezegd:

*heb God lief
onder welke naam je hem ook kent,
heb het leven lief
en behandel je medemens,
iemand als jij,
zoals je zelf behandeld wilt worden,
met respect en met liefde
en doe dat met vreugde!*

Het meisje blaast bellen.

Zorgvuldig en met grote aandacht blaast ze haar adem door de draadlus.

Het is haar eerste verjaardag zonder opa.

Ze mist hem.

Maar nu ze speciaal voor opa haar mooiste bellen blaast denkt ze weer aan hem en is hij er toch een beetje bij.

Kijk eens hoe mooi de kleuren zijn, zegt ze, de bellen dansen in de zon.

Haar wangen zijn rood van inspanning.

Ze wéét wel dat ook deze speciale zeepbellen voor opa zullen knappen.

Dat het luchtbellen zijn die wel eventjes mooi zweven maar dan verdwijnen en – net als opa – niet terugkomen.

Maar ze lacht als ze zegt:

ik blaas met mijn adem ook mijn gedachten in de bellen, gedachten vol liefde, die mee zweven door de lucht.

Liefde voor opa.

Liefde voor het leven.

Liefde voor God.

En dan is het goed.

Achteraf: De plaats van het boek Prediker in de bijbelse traditie.

Het bijbelboek Prediker lijkt een reactie op hedonisme en hellenisme, waarschijnlijk tot stand gekomen rond de derde of tweede eeuw voor de gewone jaartelling.

Het bijbelboek Prediker, Kohèlet, is in de joodse traditie één van de 'feestrollen'. Dit boek, behorend tot de wijsheidsliteratuur, wordt gelezen tijdens het Loofhuttenfeest (Soekkot) in de herfst, de tijd van de derde oogst.

De eerste oogst is in de eerste maand (Nisan) van de joodse kalender, de maand van bevrijding uit Egypte. Dan wordt het Paasfeest (Pesach) gevierd, waarbij het boek Hooglied wordt gelezen, Sjier haSjieriem.

Er worden 50 dagen geteld (de Omertelling) tot het Wekenfeest (Sjawoet), de tweede oogst. Dan wordt het boek Ruth gelezen, waarin Ruth de Moabitische als eerste van de volken toetreedt tot het volk Israël¹¹⁹.

Er wordt gevierd dat het volk Israël de Tora ontvangt op de berg Sinaï, in het niemandsland; Gods leefregels zijn immers bedoeld voor alle volken.

Loofhuttenfeest (Soekkot) in de zevende maand, is het derde oogstfeest (na Pesach en Sjawoet) waarin Israël op pelgrimsreis¹²⁰ gaat naar '*de plaats die de Eeuwige gekozen heeft om daar zijn naam te doen wonen*', concreet geworden in de Tempel in Jeruzalem.

Eerst wordt het Joodse Nieuwjaar (Rosj haSjana) gevierd waarin de ramshoorn (sjofar) een periode van 10 dagen inkeer en omkeer inluidt¹²¹. De tiende dag is de Grote Verzoendag (Jom Kippoer), een vastendag waarop 's middags het profetenboek Jona klinkt in de synagogen, ten teken dat er altijd verzoening mogelijk is voor wie zich omkeert, zelfs voor de vijand.

Na de Verzoendag wordt vrijwel direct een begin gemaakt met het bouwen van de loofhut, de soeka, want vijf dagen na Jom Kippoer is het Soekkot.

Een hut met een dak waardoor je nog de hemel kunt zien. Het is de herinnering aan de bescherming tegen de hete zon tijdens de woestijnreis, maar het is ook het vreugdevolle hoogtepunt om opnieuw te mogen beginnen met leven, in verzoening met elkaar en met God.

Vreugde, het is een bijbelse opdracht die zijn climax vindt in het acht dagen¹²² durende Loofhuttenfeest, dat eindigt met de Vreugde-der-Wet (Simchat Tora).

119 Ruth 1,16-17

120 Ex. 23,14-17

121 Lev. 23,24

122 In het land Israël zeven dagen, daarbuiten acht dagen

Bij dit feest hoort het boek Prediker dat op de tussenliggende sjabbat van het feest wordt gelezen.

Kortom:

Hoe je leven ook loopt, de bijbelse opdracht is:
geniet van wat God je geeft, dien hem met vreugde¹²³!

Met Pesach neemt de Eeuwige God zijn volk Israël tot zijn bruid door het te bevrijden en tot zijn volk te maken bij de Horeb.

Met Soekkot antwoordt de bruid volmondig en van harte opnieuw met haar ja-woord, door haar grote vreugde en dankbaarheid te laten horen en zien! Dan kan het feestmaal beginnen!

Volgens de profeet Zacharia (14, 16) zullen ook de volken optrekken, om aan de hand van Mozes in het spoor van Israël dit feest te vieren.

Na de catechismusvraag *‘waaruit kent ge uw ellende?’*
en het gegeven antwoord daarop *‘uit de Wet Gods!’*¹²⁴
is het van groot belang om ook de vraag serieus te nemen

‘waaruit ken je je vreugde?’
met als antwoord: *uit de Wet van God, uit de Tora!*

123 Psalm 100,2
124 Heidelbergse Catechismus Zondag 2